«تەۋرات 33-قىسىم»

«مىكاھ»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

تەۋرات 33-قىسىم

«مىكاھ»

(مىكاھ پەيغەمبەرنىڭ كىتابى)

كىرىش سۆز

پەيغەمبەر توغرىسىدا

مىكاھ پەيغەمبەرنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشى بىزگە نامەلۇم. ئۇنىڭ يۇرتى يەھۇدانىڭ جەنۇبىي تەرىپىدىكى، يېرۇسالېمدىن ئوتتۇز كىلومېتىر يىراقلىقتىكى «مورەشەت» ياكى «مورەشەت-گات» دېگەن كىچىك بىر يېزا ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ ئۆچۈن بىر ئۇنى دېھقان ياكى تېرىقچى بولۇشى مۇمكىن دەپ پەرەز قىلىمىز. شۇڭلاشقىمۇ ئۇنىڭ ئىشلەتكەن سۆزلۈكلىرى بەك ئاددىي سۆزلۈكلەر بولغان. ئۇ قوبۇل قىلغان ۋەھىيلەرنىڭ بەزىلىرى پادىشاھ، ئەمىرلەر ۋە يېرۇسالېمدىكى بايلار توغرىسىدا بولغاچقا، ئۇ پات-پات يۇرتىدىن چىقىپ «چوڭ شەھەر» بولغان يېرۇسالېمغا بارغان بولسا كېرەك. ئۇ يەشايا پەيغەمبەر بىلەن زاماندash بولۇپ، ئىككىلىسى يەھۇدادا بېشارەت بەرگەن، ئۇخشاشلا نەپسى ئارام تاپمايدىغان بايلارنىڭ ۋە «نېمە گەپ قۇلاققا ياقسا شۇ گەپنى ئېيتىدىغان» ساختا پەيغەمبەرلەرنىڭ قارشىلىقىغا ئۇچرىغان. يەشايا پەيغەمبەر مىكاھنىڭ بىر بېشارىتىنى ئۆز كىتابىدا نەقىل كەلتۈرگەن (4:1-4). شۇ دەۋرلەردە ئاموس ۋە ھوشىيا پەيغەمبەرلەر «شىمالىي پادىشاھلىق» ئىسرائىلدا بېشارەت بېرىۋاتقانىدى. مىكاھنىڭ بېشارەتلىرى يەھۇدا توغرۇلۇقمۇ ھەم «شىمالىي پادىشاھلىق» («ئىسرائىل») توغرۇلۇقمۇ ئىدى. بەزى ۋاقىتلاردا ئۇ «ئىسرائىل» دېگەن سۆزنى ئىشلىتىپ ئىككى پادىشاھلىقنى بىرلىكتە تىلغا ئالىدۇ. بۇنداق ئەھۋال كۆرۈلگەندە بىز ئىزاھاتلارنى بەردۇق.

يىزىلغان ۋاقتى

كىتابدىكى بىرىنچى ئايەتتە مىكاھنىڭ پەيغەمبەرلىك خىزمىتىنى قىلغۋاتقان مەزگىلى كۆرسىتىلىدۇ. بۇ مەزگىل يەھۇدا پادىشاھلىرى يوتام، ئاھاز، ھەزەكىيانىڭ تەختكە ئولتۇرغان ۋاقىتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ – يەنى مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 739-686-يىللىرى (جەمئىي 53 يىل). كىتابتىكى بېشارەتلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسى يەھۇدانى ئىشغال قىلىشتىن ئىلگىرى، يەنى مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 701-يىلىدىن ئىلگىرى يېزىلغان بولسا كېرەك – چۈنكى ئۇلار شۇ ۋەقەنى ئالدىنئالا ئېيتىدۇ.

كىتابنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشى ۋە تېمىسى

مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 922-يىلى سۇلايمان پادىشاھ ئۆلگەندىن كېيىن، يەھۇدا ۋە ئىسرائىل ئىككى پادىشاھلىق بولۇپ بىر-بىرىدىن ئايرىلىپ كېتىدۇ. «2تار.» 10-بابتا مۇنداق خاتىرىلەنگەن: «شۇ تەرىقىدە ئىسرائىل داۋۇتنىڭ جەمەتىدىن (يەنى، يەھۇدا قەبىلىسىدىن) يۈز ئۆرۈپ، بۈگۈنگە قەدەر ئۇنىڭغا قارشى چىقىپ كەلدى».

شۇ ۋاقىتتىن كېيىن، يەنى مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 8-ئەسىرنىڭ ئىككىنچى يېرىمى، ئىسرائىل ۋە يەھۇدا ھەر ئىككىسىنىڭ ئەڭ گۈللەنگەن مەزگىلى ئىدى. ئىككى پايتەخت – يېرۇسالېم ۋە سامارىيە زور باياشاتلىقتىن بەھرىمەن بولۇشقا باشلىغانىدى. بىراق ئۇلار بۇ باياشاتلىققا ئېغىر بەدەل تۆلەنگەنىدى – ئۇ بولسىمۇ، كەمبەغەللەرنىڭ دەھشەتلىك ئېكسپىلاتاتسىيە قىلىنىشىدۇر: «بايلار تېخىمۇ بېيىپ كېتىۋاتقان، نامراتلار تېخىمۇ نامراتلىشىۋاتقان» ئىدى.

خۇدانىڭ مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرگەن قانۇنلىرىدا «نامراتلار»، «تۇل خوتۇن»، «يېتىم-يېسىر» ۋە «يات مۇساپىر»لارغا ياردەم بېرىش توغرىسىدا خېلى كۆپ ماددىلار بار ئىدى. ھەر يەتتە يىلدا، قەرزنى بىكار قىلىش، ئۆزىنى قۇللۇققا سېتىۋەتكەنلەرنى ھۆرلۈككە قايتۇرۇش كېرەك ئىدى؛ ھەر ئەللىك يىلدا («ئازادلىق يىلى» ياكى «بۇرغا (چېلىش) يىلى») بارلىق قەرزلەرنى بىكار قىلىش ۋە

يەر-زېمىننى ئۆز ئىگىسىگە ياكى ئائىلىسىدىكىلەرگە قايتۇرۇش كېرەك ئىدى. ھەر يىلى ھوسۇلنىڭ «تۇنجى ئاشلىق»ى ياكى «تۇنجى مېۋىلىرى»دىن ئايرىپ ئېلىپ، ئىبادەت خىزمىتىدە بولغان كاھىنلار ھەم لاۋىي قەبىلىسىدىكىلەرگە، ئاندىن كەمبەغەللەرگە ئۈلەشتۈرۈپ بېرىشى كېرەك ئىدى؛ ھوسۇل ئالغاندا (مەيلى ئېتىزدىن، ئۈزۈمزاردىن بولسۇن) پەقەت بىر قېتىملا «يىغىۋېلىش»قا بولاتتى. مۇشۇ يىغىۋېلىشتىن كېيىن قېلىپ قالغان ياكى كېيىن پىشقان زىرائەتلەر ياكى مېۋىلەرنى كەمبەغەللەرنىڭ يىغىۋېلىشىغا قالدۇرۇش كېرەك ئىدى؛ ھەر ئۈچ يىلدا، خەلقنىڭ بارلىق كىرىملىرىنىڭ ۋە ئالغان ھوسۇللىرىنىڭ ئوندىن بىرىنى ئايرىپ كەمبەغەللەرگە تارقىتىشى كېرەك ئىدى. بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۈستىدە، مۇقەددەس قانۇندىكى: «پەرۋەردىگار خۇدايىڭنى پۈتۈن قەلبىڭ، پۈتۈن جېنىڭ، پۈتۈن زېھنىڭ، پۈتۈن كۈچۈڭ بىلەن سۆيگىن» ۋە «ئۆزۈڭنى سۆيگەندەك قوشناڭنى سۆيگىن» دېگەن ئىككى «بۈيۈك پەرمان» بار ئىدى. سۇلايمان پادىشاھ ئۆزىنىڭ بىر نەسىھىتى بىلەن دىققىتىمىزنى بۇ ئىككى پەرماننى ئايرىۋەتمەسلىك ئۈستىگە مەركەزلەشتۈرىدۇ: «مىسكىننى بوزەك قىلغۇچى ــ پەرۋەردىگارغا ھاقارەت قىلغۇچىدۇر؛ ھاجەتمەنلەرگە شاپائەت قىلىش ئۇنى ھۆرمەتلىگەنلىكتۇر» («پەند.» 31:14).

لېكىن ھۆكۈمدارلار، كاھىنلار ۋە خەلقنىڭ زور بىر قىسمى بۇ بەلگىلىمىلەرنىڭ ھەممىسىنى كۆزىگە ئىلمايلا قالماي، ئەكسىچە ئوخشىمىغان دەرىجىدە ئالدامچىلىق، ئوپئوچۇق بۇلاڭچىلىق، زىناخورلۇق قىلىش ۋە سوت سورۇنلىرىدا پارا يېيىشتەك يامان ئىللەتلەر پەيدا قىلغانىدى. خۇدانىڭ ۋەكىللىرى بولغان كىشىلەر، يەنى مۇشۇنداق ئەھۋالنى ئەيىبلىشى كېرەك بولغان كاھىنلار ۋە «پەيغەمبەرلەر» سۈكۈت ئارقىلىق قوشۇلۇشىنى بىلدۈرگەن ياكى ئۇنى ئاكتىپلىق بىلەن قوللىغانىدى. ھەيران قالارلىق ئىش شۇكى، سامارىيە (ئىسرائىل) كۆرۈنۈشتە ئىنتايىن دىندار بىر خەلققە ئوخشايتتى. بىز تەۋراتتىكى «ئاموس پەيغەمبەر» ۋە «ھوشىيا پەيغەمبەر» دېگەن قىسىملاردىن ئۇلارنىڭ سادىقلىق بىلەن تاۋاپكاھلار (بەيت-ئەل، گىلگال ۋە بەئەر-شېبا)غا «ھەج» قىلىدىغانلىقىنى، قۇربانلىقلارنى قىلىشقا ئامراقلىقىنى ۋە دىنىي پائالىيەتلىرىنىڭ «دەبدەبىلىك»لىكىنى بىلىمىز. تەۋراتتىكى «يەشايا پەيغەمبەر» دېگەن قىسىمدىن ئۇلارنىڭ «تائەت-ئىبادەت»لىرىگە قوشۇلغان يېقىملىق ياكى مۇڭلۇق مۇزىكا-ناخشىلىرى توغرۇلۇق خەۋەردار بولىمىز. بىراق ئۇلارنىڭ شۇ دىنىي پائالىيەتلىرىنىڭ

ھەممىسى خۇدانىڭ نەزىرىدە ھەقىقىي ئىخلاسمەنلىكتىن تولىمۇ يىراق بولغان، يىرگىنچلىك پاسىقلىق، خالاس. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇلارنىڭ شۇ «ئىبادەت»ى ھەتتا بۇتپەرەسلىك بىلەنمۇ ئارىلىشىپ كەتكەنىدى.

خۇدا مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرگەن قانۇنىدا ئۆزىگە قۇربانلىق قىلىشنىڭ پەقەت بىر جايدىلا بولىدىغانلىقىنى بېكىتكەن. ئاخىرىدا بۇ جاي يېرۇسالېم بولدى. ئۇ تاغلار ياكى دۆڭلەر بولغان «يۇقىرى جايلار» ئۈستىگە ئۆزىگە قۇربانلىق قىلىش ئىبادىتى ئۈچۈن قۇربانگاھلارنى قۇرۇشنى قەتئىي مەنئى قىلغان. بىراق خېلى بالدۇرلا كىشىلەر (شۈبھىسىزكى، ئەسلىدە ياخشى نىيەت بىلەن) مۇشۇنداق قۇربانگاھلارنى يۇقىرى جايلاردا قۇرۇشقا باشلىغان؛ ئۇلار ئۇزۇن ئۆتمەيلا بۇتپەرەسلىك جايلىرىغا ئايلىنىپ كەتكەن؛ بەزى بۇتقا چوقۇنۇش پائالىيەتلىرى ھەتتا «پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا» ئۆتكۈزۈلەتتى. «بائال» دېگەن بۇتلارغا چوقۇنغاندا، ھەرخىل شەھۋانىي گۇناھلار شۇ «ئىبادەت»نىڭ بىر قىسمى بولغان؛ ئىشلار ھەتتا بەزىدە تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز دەھشەتلىك ھالدىكى «ئىنساننى قۇربانلىق قىلىش»قا ئايلىنىپ كەتكەنىدى.

يەھۇدا بىلەن ئىسرائىلنى ئەھۋالى دەل ئۇزۇن يىللار تېۋىپنىڭ دەۋەتلىرىنى ئاڭلىمىغان، تاماقنى ھەددىدىن تاشقىرى كۆپ يېگەشكە، ئېغىر كېسەلگە گىرىپتار بولغان ئىنتايىن سېمىز ئادەمگە ئوخشاتقىلى بولىدۇ. سىرتتىن قارىغاندا ئۇنىڭ قىياپىتى ئىنتايىن گەۋدىلىك ۋە قامەتلىك بولغىنى بىلەن، لېكىن ئۇنىڭ ھالىتى ئىنتايىن خەتەرلىك بولۇپ، ھەرقاچان يىقىلىپ ئۆلۈش مۇمكىنچىلىكى بار بولىدۇ.

يەھۇدا ۋە ئىسرائىلنىڭ ئەتراپىدىمۇ كۆپ ئاۋارىچىلىكلەر بار ئىدى. ئوتتۇرا شەرقتە زور ئۆزگىرىشلەر پەيدا بولغانىدى. مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 8-ئەسىرنىڭ ئىككىنچى يېرىمىدا تارىخ بويىچە ئەڭ قانخور، ئالدامچى ۋە تەكەببۇر ئىمپېرىيەلەردىن بىرى، يەنى ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسى مەيدانغا چىقىپ، تېزلا ئۈستۈنلۈككە ئېرىشتى. مىكاھنىڭ پەيغەمبەرلىك خىزمەت مەزگىلى ئۇلارنىڭ تۆت پادىشاھنىڭ دەۋرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ تۆت پادىشاھنىڭ ھەربىرى «مۇقەددەس زېمىن»گە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن: —

(1) تىگلاف پىلەسەر (III) (744-727). ئۇ ئاسۇرىيەنى جاھانگىرلىك يولىغا كىرگۈزگەن. فىلىستىيە، دەمەشق، گالىلىيە ۋە «ترانسئىئوردانىيە» كەينى-كەينىدىن ئۇنىڭ قوشۇنلىرىغا تەن بەرگەن.

(2) تىگلاف شالمانئەزەر (V) (722-726). ئۇ «شىمالىي پادىشاھلىق»نىڭ پايتەختى سامارىيەگە ھۇجۇم قىلغان. شەھەر ئاخىرىدا ئۇنىڭ ئىز باسارى سارگونغا تەسلىم بولغان.

(3) سارگون (II) (705-722). سامارىيە ۋە شىمالىي پادىشاھلىقنىڭ قالغان جايلىرىدىكىلەرنى سۈرگۈن قىلغان. تەكەببۇر سامارىيە ئەينى چاغدا پەقەت ئاسۇرىيەنىڭ بىر «ئۆلكە»سى بولۇپ قالغان.

(4) سەنناخېرىب (704-681). ئاسۇرىيەنىڭ ئەڭ دەھشەتلىك، رەھىمسىز پادىشاھى. سامارىيەنىڭ تەسلىم بولغانلىقى توغرۇلۇق خەۋەر يەھۇدادا ھەم قورقۇنچ ھەم «رەقىبىمىز ئاخىرىدا يوق بولدى» دېگەندەك بىرخىل كۆرەڭلىك پەيدا قىلغان. ھەزەكىيا پادىشاھ كۆپ جەھەتلەردە ئىخلاسمەن ئادەم ۋە «ئىسلاھاتچى» بولۇپ، يەھۇدانىڭ بۇتپەرەسلىكىنىڭ كۆپ سىرتقى ئىپادىلىرىنى ئېلىپ تاشلىغاندى. بىراق سارگون IIنىڭ ئۆلۈشى بىلەن، ئۇ ئاسۇرىيەگە تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن يەھۇدانى مىسىر، بابىل ۋە باشقىلار بىلەن ئىتتىپاقداش قىلىشنى «دانالىق» دەپ بىلگەن. بۇ سىياستى ئۈچۈن ئۇ يەشايا ھەم مىكاھ پەيغەمبەرلەر تەرىپىدىن ئەيىبلەنگەن. دەرۋەقە سەنناخېرىب قوي قوتىنىغا چۈشكەن بۆرىدەك مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 701-يىلى يەھۇداغا ھۇجۇم قىلىپ، 46 شەھەر (جۈملىدىن مىكاھ پەيغەمبەر 10:1-15دە ئالدىنئالا ئېيتقان توققۇز شەھەر)نى ئىشغال قىلىپ، يېرۇسالېمنى مۇھاسىرىگە ئالغان. ھەزەكىيا بولسا يەشايا ۋە مىكاھنىڭ بېشارەتلىرىنى ئاڭلاپ ئىتتىپاقداشلىرىنى تاشلاپ: «تەسلىم بولمايمىز» دەپ ھەممە ئىشلارنى پەرۋەردىگارغا تاپشۇرغان. «يەشايا پەيغەمبەر» دېگەن كىتابتىن ئوقۇرمەنلەرنىڭ بىلگىنىدەك، خۇدا بۇ ئىشقا بىۋاستە قول تىققان؛ بىر كېچىدىلا ئاسۇرىيەنىڭ 185 مىڭ ئەسكىرى سىرلىق ھالدا ئۆلگەن. بۇ كارامەت يولباشچىلارنىڭ، شۇنداقلا خەلقنىڭ كۆڭلىنى پەقەت قىسقا بىر مەزگىل خۇداغا قاراتقان. كېيىنكى يۈز يىل ئىچىدە پۈتۈن خەلق «بىر كىرىزىستىن يەنە بىر كىرىزىسقا» پۈتلىشىپ يۈردى. نېبوقادنەسار بابىلغا پادىشاھ بولغاندا، پۈتۈن خەلق (مىكاھ بېشارەت بەرگەندەك، 10:4) بابىلغا سۈرگۈن بولۇپ كەتتى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 587-يىلى).

بىراق مىكاھنىڭ بېشارەتلىرى خۇدانىڭ ئېغىر جازالاشلىرى بىلەن توختاپ قالمايدۇ. ئىسرائىلنىڭ تارتقان ئازابلىرى ئارقىلىق، ئۇلار خۇداغا نىدا قىلغاندا، «قۇتقۇزغۇچى-

مەسىھ» تۇغۇلدۇ (2:12-13، 5:1-6). مكاھ (5:2دە) ئۇنىڭ تۇغۇلىدىغان جايىنى، يەنى بەيت-لەھەم دېگەن كىچىككىنە يېزىنى ئالدىنئالا ئېيتىدۇ. «مەسىھ» بولسا ئاخىردا ئىسرائىلنى پۈتۈنلەي خۇدانىڭ يېنىغا قايتۇرىدۇ. ئۇ ئارقىلىق ئىسرائىل دۇنيانى يورۇتىدىغان پارلاق نۇرغا ئايلاندۇرۇلىدۇ (4-باب). بىراق ئارىلىقتا ئۇلار يەنە كۆپ جەبىر-جاپا تارتىدۇ.

ئىنجىلنى ئوقۇغانلار بىلىدۇكى، «بەيت-لەھەمدە تۇغۇلىدىغان» مەسىھ بولسا دەل ئەيسادىن باشقا ئادەم ئەمەس. كەلگۈسى بىر زاماندا ئىسرائىل ئۇچۇن قىلىدىغىنىدەك، ئۇ بۇ زاماندىمۇ «پۈلپەرەسلىك»، «شەھۋانىيلىق» ۋە «ھوقۇقپەرەسلىك»، ھەتتا قۇرۇق «دىنىي شەكىلۋازلىق» قاتارلىق بۇتلارنى تاشلاپ، ئۆزىنى ئىزدىگەنلەر ئۈستىگە ئۆزىنىڭ پارلاق نۇرىنى چاچىدۇ.

مەزمۇنلار: -

يۇقىرىدا كۆرسەتكىنىمىزدەك، مكاھنىڭ پەيغەمبەرلىك خىزمىتىنى قىلغان ۋاقتى 50 يىل بولغان. شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭ كىتابىنىڭ مەزمۇنى شۇ مەزگىلدە يەتكۈزگەن نۇرغۇن خەۋەرلىرىنىڭ ئىخچام بىر يەكۈنىدۇر.

ئۈچ قاتار بېشارەت – ھەممىسى «ئاڭلاڭلار!» بىلەن باشلىنىدۇ

1-قاتار بېشارەت (1:2-2:13)

ئىسرائىل «گۇناھكارلار تۈپەيلىدىن دۈشمەنلەرنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرايسىلەر ۋە سۈرگۈن بولىسىلەر» دەپ ئاگاھلاندۇرۇلىدۇ (1:2-2:11). بىراق پەرۋەردىگار ئۆزى تاللىغان «قالدى»سىنى يېرۇسالېمغا يىغىدۇ. ئۇلار دۈشمەنىنىڭ مۇھاسىرىسىدىن بۆسۈپ ئۆتىدۇ، پەرۋەردىگارنىڭ ئۆزى ئۇلارنىڭ پادىشاھى بولىدۇ (2:12-13). بۇ ۋەقەنىڭ ئۆزى بىرخىل بېشارەت بولۇپ: (1) مەسىھنىڭ يېقىن ئەھدە ئاستىدا ئىشەنگۈچىلەردىن تەركىب تاپقان ئۆزىنىڭ «قالدىسى»نى يىغىپ ئۇلارغا بولغان يېتەكچىلىك خىزمىتىنى ۋە (2) ئاخىرقى زامانلاردا يۈز بېرىدىغان ئىشلارنى

كۆرسىتىدۇ. شۇ چاغدا خۇدا ئىسرائىلنى يۇقىرىدىكى ۋەقەگە ئوخشاپ كېتىدىغان قورقۇنچلۇق ئەھۋال ئاستىدا يەنە كارامەتلەرنى كۆرسىتىپ قۇتقۇزىدۇ.

2-قاتار بېشارەت (15:5-1:3)

يېرۇسالېمنىڭ يېتەكچىلىرى پۈتۈنلەي چىرىكلەشكەنلىكى تۈپەيلىدىن، پەرۋەردىگار يېرۇسالېمنى خارابىلىككە ئايلاندۇرىمەن، دەيدۇ (1:3-12)؛ بىراق ئۇ يەنە ئاخىرقى زاماندا يېرۇسالېمنى بارلىق ئەللەردىن ئۈستۈن كۆتۈرىمەن، دەپ ۋەدە بېرىدۇ؛ (1:4-5)؛ ئۆزىنىڭ «قالدىسى»نى ئۇنىڭ ئىچىدىن يىغىشقا، (6:4-8) شۇنداقلا بۇ پاكلاندۇرۇلغان يېڭى خەلق ئۈچۈن ئۇلارنى غەلىبىلىك يېتەكلەيدىغان «پادىچى»، يەنى مەسىھنى ئەۋەتىشكە ۋەدە بېرىدۇ (1:5-15).

3-قاتار بېشارەت (20:7-1:6)

خەلق بۇتپەرەسلىكى، ئاسىيلىقى ۋە ئاچكۆزلۈكىدىن زاۋاللىققا يۈز تۇتىدۇ (1:6-7:7)؛ بىراق خۇدا تاللىغان «قالدىسى»، يەنى ئۇنىڭ مۆمىن بەندىلىرى ئۇنىڭ رەھىم-شەپقىتىگە ئېرىشىپ، كەچۈرۈم قىلىنىپ قۇتقۇزۇلىدۇ (8:7-20).

شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرنىڭ ھەربىر «جازالاش خەۋەر»ى بولسا ئۈشبۇ خەۋەرگە ئىشىنىپ توۋا قىلغانلار ئۈچۈن ئۈمىدلىك نۇقتا بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. كۆپچىلىك خۇدانىڭ جازاسىغا ئۇچرايدۇ؛ بىراق مىكاھغا دەۋرداش بولغان يەشايا پەيغەمبەرنىڭ سۆزى بويىچە: «بىر «قالدى» قايتىپ كېلىدۇ (ۋە قۇتقۇزۇلىدۇ)» («يەش. 21:10).

«مىكاھ»

(مىكاھ پەيغەمبەرنىڭ كىتابى)

(بېشارەتلەر 1-قاتار)

بارلىق ئەللەر، ئاڭلاڭلار! سامارىيە ۋە يەھۇدانىڭ ھالىغا ۋاي!

1

[1] پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ــ يوتام، ئاھاز ۋە ھەزەكىيا يەھۇداغا پادىشاھ
بولغان كۈنلەردە مورەشەتلىك مىكاھغا كەلگەن: ــ
ــ ئۇ بۇلارنى سامارىيە ۋە يېرۇسالېم توغرىسىدا كۆرگەن.
[2] ئاڭلاڭلار، ئى خەلقلەر، ھەممىڭلار!
قۇلاق سال، ئى يەر يۈزى ۋە ئۇنىڭدا بولغان ھەممىڭلار: ــ
رەب پەرۋەردىگار سىلەرنى ئەيىبلەپ گۇۋاھلىق بەرسۇن،
رەب مۇقەددەس ئىبادەتخانىسىدىن سىلەرنى ئەيىبلەپ گۇۋاھلىق بەرسۇن!
[3] چۈنكى مانا، پەرۋەردىگار ئۆز جايىدىن چىقىدۇ؛
ئۇ چۈشۈپ، يەر يۈزىدىكى يۇقىرى جايلارنى چەيلەيدۇ(1)؛
[4] ئۇنىڭ ئاستىدا تاغلار ئېرىپ كېتىدۇ،
جىلغىلار يېرىلىدۇ،
خۇددى موم ئوتنىڭ ئالدىدا ئېرىگەندەك،
سۇلار تىك ياردىن تۆكۈلگەندەك بولىدۇ.(2)
[5] بۇنىڭ ھەممىسى ياقۇپنىڭ ئىتائەتسىزلىكى،
ئىسرائىل جەمەتىدىكى گۇناھلار تۈپەيلىدىن بولىدۇ؛
ياقۇپنىڭ ئىتائەتسىزلىكى نەدىن باشلانغان؟ ئۇ سامارىيەدىن باشلانغان ئەمەسمۇ؟

---

[1] «كىرىش سۆز»دە ئېيتقىنىمىزدەك، «ئىسرائىل (ۋە باشقا ئەللەر) ئۇچۇن «يۇقىرى جايلار» بۇتلارغا، جىن-شەيتانلارغا ئاتالغان جايلار ئىدى.
[2] دېمىسەكمۇ، بۇ ئاخىرقى زاماندىكى «پەرۋەردىگارنىڭ كۈنى»نى كۆرسىتىدۇ.

يەھۇدادىكى «يۇقىرى جايلار»نى ياساش نەدىن باشلانغان؟ ئۇلار يېرۇسالېمدىن باشلانغان ئەمەسمۇ؟[3]

6 شۇڭا مەن سامارىيەنى ئېتىزدىكى تاش دۆۋىسىدەك،
ئۈزۈم تاللىرى تىكىشكە لايىق جاي قىلىۋېتىمەن[4]؛
مەن ئۇنىڭ تاشلىرىنى[5] جىلغىغا دومىلىتىپ[6] تاشلايمەن،
ئۇنىڭ ئۇللىرىنى يالىڭاچلايمەن؛
7 ئۇنىڭ بارلىق ئويما مەبۇدلىرى پارا-پارا چېقىۋېتىلىدۇ؛
ئۇنىڭ پاھىشىلىكتىن ئېرىشكەن بارلىق ھەدىيەلىرى ئوت بىلەن كۆيدۈرۈلىدۇ؛
بارلىق بۇتلىرىنى ۋەيرانە قىلىمەن؛
چۈنكى ئۇ پاھىشە ئايالنىڭ ھەققى بىلەن بۇلارنى يىغىپ توپلىدى؛
ئۇلار يەنە پاھىشە ئايالنىڭ ھەققى بولۇپ قايتىپ كېتىدۇ.[7]

3 ئىسرائىل ۋە يەھۇدادا «يۇقىرى جايلار» بۇتپەرەسلىككە ئائىت، يېرگىنچلىك جايلارغا ئايلاندۇرۇلغانىدى. «يۇقىرى جايلار» ياساش «يېرۇسالېمدىن باشلانغان» ــ سۇلايمان پادىشاھنىڭ بۇ ئىشلاردا ئەيىبى بار ئىدى («2پاد.» 7:11نى كۆرۈڭ).

4 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «مەن سامارىيەنى... يېڭىلا تىكىلگەن ئۈزۈمزارلىقتەك قىلىۋېتىمەن».

5 سامارىيەدىكى ھەشەمەتلىك ئىمارەتلەر ئاجايىب ھەيۋەتلىك چوڭ تاشلاردىن ياسالغانىدى (ئومرى دېگەن پادىشاھنىڭ دەۋرىدىن باشلاپ).

6 ئىبرانىي تىلىدا «تۆكۈپ».

7 «پاھىشە ئايالنىڭ ھەققى». «كىرىش سۆز»ىمىزدە ئېيتىلغاندەك، ئىسرائىل ۋە يەھۇدانىڭ بۇتپەرەسلىكى ھەرخىل شەھۋانىيلىك بىلەن ئارىلاشقان. بۇتخانىلارغا مەخسۇس «ئاتاپ بېغىشلىغان» پاھىشە ئاياللار بىلەن بىللە يېتىش بۇتقا چوقۇنۇشنىڭ بىر پائالىيىتى ئىدى، شۇنىڭ بىلەن بۇتخانىلار ۋە ئۇلارنى باشقۇرغۇچىلار بۇ ئارقىلىق بېيىپ كەتكەنىدى. «پاھىشە ئايالنىڭ ھەققى بولۇپ قايتىپ كېتىدۇ» ــ ئىسرائىلنى ئىشغال قىلغۇچى ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسى ۋە كېيىن بابىل ئىمپېرىيەسى بەلكىم مۇشۇ بۇتپەرەسلىكتىن ئېرىشكەن مال-دۇنيالىرىنى ئوخشاش يولدا (ئۆزلىرىنىڭ بۇتخانىلىرىنى سېلىپ، بۇتپىرەسلىك-پاھىشۋازلىق ئارقىلىق بېيىشقا) ئىشلەتكەن بولۇشى مۇمكىن!

باشقا بىرخىل چۈشەنچىسى: ــ پاھىشۋازلىق ئارقىلىق ئېرىشەلىگەن شۇ كۈمۈش بۇتلارغا ھەل بېرىشكە ئىشلەتكەن؛ تاجاۋۇزچىلار كۈمۈشنى قايتىدىن ئېرىتىپ، ئۇنى تەڭگىلەرگە ئايلاندۇرىدۇ؛ ئاندىن ئۇ قايتىدىن «پاھىشە ئايالنىڭ ھەققى»گە ئىشلىتىلىشى مۇمكىن.

8 بۇلار ئۈچۈن مەن ئاھ-زار كۆتۈرىمەن،
مەن ھۇۋلايمەن؛
يالىڭاياق، يالىڭاچ دېگۈدەك يۈرىمەن؛
مەن چىلبۆرىلەردەك ھۇۋلايمەن؛
ھۇۋقۇشلاردەك ماتەم تۇتۇپ يۈرىمەن[8].
9 چۈنكى ئۇنىڭ يارىلىرى داۋالىغۇسىزدۇر،
ئۇ[9] ھەتتا يەھۇداغىچىمۇ يېتىپ،
خەلقىمنىڭ دەرۋازىسىغا، يەنى يېرۇسالېمغىچە يامرىدى[10].
10 بۇ ئاپەتنى گات شەھىرىدە سۆزلىمەڭلار،
قەتئىي يىغلىماڭلار[11]؛
بەيت-لە-ئافراھ شەھىرىدە تۇپا-چاڭدا ئېغىناڭلار[12]!
11 ئى شافىردا تۇرۇۋاتقان قىز[13]، يالىڭاچلىق ۋە شەرمەندىلىك ئىچىدە ئەسىرلىككە ئۆت؛
زائاناندا تۇرۇۋاتقان قىزلار تالاغا ھېچ چىققان ئەمەس؛
بەيت-ئېزەل ئاھ-زارلار كۆتۈرمەكتە؛

---

8 مىكاھ پەيغەمبەر سامارىيەدىكىلەرگە ئىنتايىن كۆيۈنگىنى ئۈچۈن قاتتىق ئازابلانغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارغا كەلگۈسى ئاپەتنى كۆرسىتىدىغان «رەسىم بولۇش» ئۈچۈن، خەلقنىڭ بۇ ئىشلارنىڭ تېزلا رىئاللىققا ئايلىنىدىغانلىقىنى بىلىپ يېتىشى ئۈچۈن، ئۇلار ئالدىدا يالىڭاچ (بەلكىم «يېرىم يالىڭاچ») يۈرىدۇ.
9 «ئۇ» ــ ئاپەت ياكى «سامارىيەنىڭ يارىلىرى»نى كۆرسىتىدۇ.
10 «بۇ (ئاپەت)... يېرۇسالېمغىچە يامرىدى» — 10-16-ئايەتلەردە مىكاھ ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسىنىڭ يەھۇدانى ئىشغال قىلىدىغانلىقىنى ئالدىنئالا ئېيتىدۇ. مۇشۇ ئايەتلەردىكى ئون بىر شەھەرنىڭ ھەربىرى پەيغەمبەرنىڭ يۇرتى «مورەشەت»تىن كۆپ دېگەندە 9 كىلومېتر يىراقلىقتا بولۇپ، «مورەشەت»تە تۇرۇپ كۆرگىلى بولاتتى. مىكاھ ھەربىر شەھەرنىڭ ناملىرىنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئۇنىڭغا ماسلاشقان سۆزلەرنى قىلىپ، ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى سۈپەتلىگەن. دەرۋەقە ھەربىر شەھەر ئاخىرىدا ئاسۇرىيە تەرىپىدىن ئىشغال قىلىندى.
11 «گات» دېگەن ئىسىمنىڭ مەنىسى «يىغا»غا يېقىن.
12 «بەيت-لە-ئافراھ» «تۇپا-چاڭلىق يۇرت» دېگەن مەنىدە.
13 «سافىر»نىڭ مەنىسى «گۈزەللىك»، «يېقىملىق».

«خۇدا[14] سەندىن مۇقىم جايىڭنى ئېلىپ كېتىدۇ!»[15]

12 مارۇتتا تۇرۇۋاتقان قىز ياخشىلىققا تەلمۈرۈپ تىت-تىت بولۇۋاتىدۇ؛

بىراق يامانلىق پەرۋەردىگاردىن يېرۇسالېم دەرۋازىسىغا چۈشتى[16].

13 تۇلپارنى جەڭ ھارۋىسىغا قات، ئى لاقىشتا تۇرۇۋاتقان قىز[17]؛

(لاقىش بولسا، زىئون قىزىغا گۇناھىنىڭ باشلانغان يېرى ئىدى!)

چۈنكى سەندە ئىسرائىلنىڭ ئىتائەتسىزلىكى تېپىلدى[18].

14 شۇڭا سەن خوشلىشىش ھەدىيىلىرىنى مورەشەت-گات شەھىرىگە بېرىسەن؛

ئاقزىبنىڭ دۇكاندارلىرى ئىسرائىل پادىشاھلىرىغا يالغانچىلىق يەتكۈزىدۇ[19]؛

---

14 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ».

15 «زائانان»نىڭ تەلەپپۇزى «چىقىش» دېگەن سۆزگە يېقىن.

«بەيت-ئېزەل» دېگەن «ئېلىپ كېتىش»كە يېقىن ئاھاڭدا.

باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «زائاناندا تۇرۇۋاتقان قىزلار بەيت-ئېزەلنىڭ ئاھ-زارلىرىغا چىققان ئەمەس؛ خۇدا سەندىن مۇقىم جايىڭنى ئېلىپ كېتىدۇ».

16 «مارۇت» دېگەننىڭ مەنىسى «ئاچچىق» — ئۇلار «يامانلىق»نىڭ ئاچچىقلىقىنى تېتىيدۇ.

«يامانلىق پەرۋەردىگاردىن يېرۇسالېم دەرۋازىسىغا چۈشتى» — سەنناخېرىب يەھۇدادىكى نۇرغۇن شەھەرلىرىنى مۇھاسىرىگە ئالغاندىن كېيىن يېرۇسالېمنى ئىشغال قىلالماي دەرۋازىسى ئالدىغا توختاپ قالدى. ئاخىرىدا مەغلۇپ بولدى.

17 ئىبرانىي تىلىدا «لاقىش»نىڭ تەلەپپۇزى «ئات»قا يېقىن. لاقىش شۇ رايوندىكى ئەڭ كۈچلۈك شەھەر؛ ئاتقا تايىنىشنىڭ ئۆزى بىر گۇناھ. خۇدا ئىسرائىلغا «ئاتقا تايىنىش»نى قەتئىي مەنئى قىلغانىدى («قان.» 17-باب). ئۇلارنىڭ ئاتلارغا تايىنىشى بەلكىم يەھۇداغا سەلبىي ئۈلگە بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

18 «لاقىش بولسا، زىئون قىزىغا گۇناھىنىڭ باشلانغان يېرى ئىدى!» — لاقىش شەھىرى يەھۇدادا بولغىنى بىلەن بىرىنچى بولۇپ شىمالىي پادىشاھلىقنىڭ تۇنجى بۇتپەرەس پادىشاھى يەروبوئام (I) نىڭ رەزىللىكىنىڭ تەسىرىنى قوبۇل قىلغان بولسا كېرەك. خەرىتىلەرنى كۆرۈڭ.

19 «مورەشەت-گات» دېگەن سۆزنىڭ يىلتىزى «مىراسنى ئېلىش» ياكى «مىراستىن مەھرۇم بولۇش» (ئىبرانىي تىلىدا «مورەش»، ئەرەب تىلىدا «مىراس»). ئۇلار ئۆز «مىراس»ىدىن ئايرىلىدى، مىراسىغا «ئەلۋىدا» دېيىشى كېرەك. «ئاقزىب»نىڭ مەنىسى «ئالدامچىلىق»، يەھۇدا پادىشاھلىقىغا جايلاشقان. يەھۇدا پادىشاھلىرى (شۇنداقلا ئىسرائىل پادىشاھلىرى) ئاقزىب شەھىرىنىڭ دۇكانلىرىدىن كۆپ پايدا كۆرگەنىدى («1تار.» 4:21-23). دۈشمەن قوشۇنى ئىسرائىل پادىشاھلىقىغا تاجاۋۇز قىلغاندىن كېيىن، سامارىيە پادىشاھلىرى جىددىي ھاجەتكە چۈشكەندە، ئاقزىبتىكىلەر ئۇلارغا بۇرۇنقىدەك سودا-سېتىق قىلىپ كېرەكلىك تەمىناتلارنى ئەۋەتەلمەي، ئۇلارغا «يالغانچى» بولۇپ قالدۇ.

15 مەن تېخى ساڭا بىر «مىراسخور» ئەۋەتىمەن، ئى مارەشاھ شەھىرىدە تۇرۇۋاتقان قىز؛
ئىسرائىلنىڭ شان-شەرىپى ئادۇللامغىمۇ چۈشۈپ كېلىدۇ[20].
16 ئۆزۈڭنى تاقىرباش قىل،
زوقۇڭ بولغان بالىلار ئۈچۈن چېچىڭنى چۈشۈرۈۋەت؛
قورۇلتازدەك ئايدىڭباشلىقىڭنى كېڭەيت،
چۈنكى ئۇلار سەندىن ئايرىلىپ سۈرگۈن بولۇشقا كەتتى[21].

جەبىر-زۇلۇم ئۈستىگە چۈشىدىغان جازا

2

1 ئورنىدا يېتىپ قەبىھلىكنى ئويلايدىغانلارغا ۋە يامانلىق ئەيلىگۈچىلەرگە ۋاي!
پەقەت ئۇلارنىڭ قولىدىن كەلسىلا، ئۇلار تاڭ ئېتىشى بىلەنلا ئۇنى ئادا قىلىدۇ؛
2 ئۇلارنىڭ ئاچكۆز كۆزى ئېتىزلارغا چۈشسىلا، ئۇلار زوراۋانلىق قىلىپ بۇلىۋالىدۇ؛
ئۆيلەرگىمۇ قىزىقىپلا قالسا، بۇلارنىمۇ ئېلىپ كېتىدۇ؛
ئۇلار باتۇر كىشىنىمۇ جەمەتى[22] بىلەن بۇلايدۇ.

---

20 ئىبرانىي تىلىدا «مارەشاھ» ۋە «مىراسخور» يېقىن سۆز. «مىراسخور» ئەلۋەتتە كىنايىلىك گەپ، ئۇ ئاسۇرىيە پادىشاھى سەنناخېرىبنى كۆرسىتىدۇ. «ئادۇللام» ئەسلىدە داۋۇت پەيغەمبەر (يىگىت ۋاقتىدا) سائۇل پادىشاھتىن قېچىپ، كىرىۋالغان غار ئىدى. دېمەك، ئىسرائىل، جۈملىدىن ئۇنىڭ پادىشاھى ۋە «شان-شەرىپى» بولغان بۇتلار يەنە قېچىشى كېرەك. بىراق بۇ سۆزنىڭ ئىچكىدىكى مەنىسىدە يەنە ئۈمىد بار. داۋۇت پەيغەمبەر «ئادۇللام»دا يوشۇرۇنغاندىن كېيىن، جاپالىق كۈنلەرنى ئۆتكۈزۈپ ئاخىردا ئىسرائىلنىڭ شەرەپلىك پادىشاھى بولۇپ چىققان. ئىسرائىل بەلكىم ئۇنىڭغا ئوخشاش جاپالىق كۈنلەرنى ئۆتكۈزگەندىن كېيىن شەرەپلىك كۈنلەرنى يەنە كۆرىدۇ. مەزكۇر بېشارەت يەنە مەسىھ («ئىسرائىلنىڭ شان-شەرىپى»)نىڭ كەلگۈسىدە ئىسرائىلنىڭ گۇناھى تۈپەيلىدىن ئازابقا چۈشۈشىنى كۆرسىتىشىمۇ مۇمكىن.
21 چاچلارنى چۈشۈرۈش ماتەمنىڭ بىرخىل ئىپادىسى.
22 ياكى «ئۆيى».

ئادەمنى ئۆز مىراسلىرى بىلەن قوشۇپ چاڭگىلىغا كىرگۈزۋالىدۇ.

3 شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: —

مانا، مەن بۇ ئائىلىگە قاراپ، بويۇنلىرىڭلاردىن چىقىرالمايدىغان يامان بىر بويۇنتۇرۇقنى ئويلاپ تەييارلىۋاتىمەن؛

سىلەر ئەمدى گېدىيىپ ماڭمايسىلەر؛

چۈنكى شۇ كۈنلەر يامان كۈنلەر بولىدۇ.

4 شۇ كۈنى ئۇلار سىلەر توغراڭلاردا تەمسىلنى تىلغا ئېلىپ،

ئېچىنىشلىق بىر زار بىلەن زارلايدۇ: —

«بىز پۈتۈنلەي بۇلاڭ-تالاڭ قىلىندۇق!؛

ئۇ خەلقىمنىڭ نېسىۋىسىنى باشقىلارغا بۆلۈۋەتتى؛

ئۇنى مەندىن شۇنچە دەھشەتلىك مەھرۇم قىلدى!

ئۇ ئېتىزلىرىمىزنى مۇناپىققا(23) تەقسىم قىلىپ بەردى!

5 شۇڭا پەرۋەردىگارنىڭ جامائىتى ئارىسىدىن،

سىلەردە چەك تاشلاپ زېمىن ئۆلچىگە تانا تارتىپ نېسىۋە بۆلگۈچىدىن بىرسىمۇ قالمايدۇ.

ساختا پەيغەمبەرلەرنىڭ خۇدانىڭ پەيغەمبەرلىرىدىن رەنجىشى

6 ئۇلار: «بېشارەت بەرمەڭلار!» — دەپ بېشارەت بېرىدۇ!

ئەگەر پەيغەمبەرلەر بۇ ئىشلار توغرۇلۇق بېشارەت بەرمىسە، ئەمدى بۇ ئار-نومۇس بىزدىن ھەرگىز كەتمەيدۇ!(24)

7 ئى ياقۇپ جەمەتى،

«پەرۋەردىگارنىڭ روھى سەۋر-تاقەتسىزمۇ؟

---

23 «مۇناپىق» — بەلكىم ئۆز ئەھدىسىدە ھېچ تۇرمايدىغان ئاسۇرىيە پادىشاھىنى كۆرسىتىدۇ.

24 بۇ ئايەتتە «بېشارەت بېرىش» دېگەن پېئىلنىڭ يەنە بىر تەرجىمىسى: «شال چېچىش» (كىنايىلىك گەپ). باشقا بىرنەچچە خىل تەرجىمىلىرى؛ (1) «بۇ ئىشلار توغرۇلۇق بېشارەت بەرمەسلىك كېرەك!» (ئۇلار دەيدۇ) «ئەمدى ئار-نومۇس (بىزدىن) ھەرگىز كەتمەيدۇ!» (مىكاھ دەيدۇ)؛ (2) «دەرۋەقە ئۇلار (پەيغەمبەرلەر) بۇ ئىشلار توغرۇلۇق بېشارەت بېرىشكە توختايدۇ! ئەمدى ئار-نومۇس بىزدىن كەتمەيدۇ!».

بۇ ئىشلار راست ئۇنىڭ قىلغانلىرىمۇ؟» ــ دېگىلى بولامدۇ؟[25]
8 مېنىڭ سۆزلىرىم دۇرۇس ماڭغۇچىغا ياخشىلىق كەلتۈرمەمدۇ؟ بىراق
تۈنۈگۈنلا مېنىڭ خەلقىم ھەتتا دۈشمەندەك ئورنىدىن قوزغالدى؛
سىلەر خاتىرجەملىكتە يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلارنىڭ تونىنى ئىچ
كىيىملىرى بىلەن سالدۇرۇۋالىسىلەركى،
ئۇلارنى خۇددى ئۇرۇشتىن قايتقانلاردەك كىيىمسىز قالدۇرىسىلەر.[26]
9 خەلقىم ئارىسىدىكى ئاياللارنى ئۆزلىرىنىڭ ئىللىق ئۆيلىرىدىن قوغلايسىلەر؛
ئۇلارنىڭ ياش بالىلىرىنى سىلەر مېنىڭ گۈزەل گۆھىرىمدىن[27] مەڭگۈگە
مەھرۇم قىلىسىلەر.
10 ئورنۇڭلاردىن تۇرۇپ نېرى كېتىڭلار؛
چۈنكى ھالاكەتنى،
يەنى ئازابلىق بىر ھالاكەتنى كەلتۈرىدىغان ناپاكلىق تۈپەيلىدىن،
بۇ يەر سىلەرگە تەۋە ئارامگاھ بولمايدۇ.
11 ئەگەر بىھۇدىلىكتە، يالغانچىلىقتا يۈرگەن بىرسى يالغان گەپ قىلىپ:

—

«مەن شاراب ۋە ھاراقتا تايىنىپ سىلەرگە بېشارەت بېرىمەن»[28] ــ دېسە،
مانا، ئۇ شۇ خەلققە پەيغەمبەر بولۇپ قالىدۇ!

---

25 دېمەك، ئىسرائىل (شۇبھىسىزكى، ساختا پەيغەمبەرلەرنىڭ تەلىملىرى بىلەن): «خۇدا بىزنى سۆيىدۇ، بىز خۇدانىڭ ئالاھىدە خەلقى، ئۇ بىزگە ھەرگىز يامانلىقنى يەتكۈزمەيدۇ» ــ دەۋېرىدۇ.
باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئى «ياقۇپ جەمەتى» دەپ ئاتالغۇچى، پەرۋەردىگار سەۋر-تاقەتسىزمۇ؟ بۇلار (بۇ يامان ئىشلار) ئۇنىڭ قىلغانلىرىمۇ؟»».
26 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «خۇددى ئۇرۇشتىن قايتىۋاتقانلاردىن ئالغاندەك سىلەر ئۇلارنىڭ تونىنى ئىچ كىيىملىرى بىلەن ئېلىپ بۇلىسىلەر» (ئۇرۇشتىن قايتقانلار بولسا خاتىرجەملىكتە ماڭىدۇ، ئەلۋەتتە).
27 «گۈزەل گۆھىرىم» (ياكى «زىبۇزىنىنتىمدىن») ــ بەلكىم قانائان زېمىنىنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ.
28 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بىرسى «شاراب ھەم ھاراقنىڭ كۆپ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا بېشارەت بېرىمەن» دېسە، ئۇ مۇشۇ خەلققە تازا مۇۋاپىق بىر پەيغەمبەر بولىدۇ».

خۇدانىڭ «ئىسرائىلنىڭ قالدىسى»غا بولغان ۋەدىسى

[12] مەن چوقۇم سېنى بىر پۈتۈن قىلىپ ئۇيۇشتۇرىمەن، ئى ياقۇپ؛
مەن چوقۇم ئىسرائىلنىڭ قالدىسىنى يىغىمەن؛
مەن ئۇلارنى بوزراھدىكى قويلاردەك،
ئۆز يايلىقىدا يىغىلغان بىر پادىدەك جەم قىلىمەن؛
ئۇلار ئادەمنىڭ كۆپلۈكىدىن ۋاراڭ-چۇرۇڭلۇققا تولىدۇ.(29)
[13] بىر «بۆسۈپ ئۆتكۈچى» ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ ماڭىدۇ؛
ئۇلار بۆسۈپ چىقىپ، قوۋۇققا يېتىپ بېرىپ، ئۇنىڭدىن چىقتى؛
ئۇلار بۆسۈپ چىقتى، يەنى قوۋۇققا يېتىپ بېرىپ، ئۇنىڭدىن چىقتى؛
ئۇلارنىڭ پادىشاھى ئۇلارنىڭ ئالدىدا،
پەرۋەردىگار ئۇلارنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ ماڭىدۇ.(30)

(بېشارەتلەر 2-قاتار)
يېتەكچىلەرنىڭ ھالىغا ۋاي!

3 [1] مەن مۇنداق دېدىم: «ئاڭلاڭلار، ئى ياقۇپنىڭ ھاكىملىرى،
ئىسرائىل جەمەتىنىڭ ئەمىرلىرى!
ئادىل ھۆكۈمنى بىلىش سىلەرگە خاس ئەمەسمۇ؟(31)

---

[29] بەزى ئالىملار «ئادەملەرنىڭ كۆپلۈكى»نى دۈشمەنلەرنىڭ كۆپلۈكى، دەپ قارايدۇ. بىراق بىر پادا قويلار جەم قىلىنغىنىدا، بەربىر چوڭ «ۋاراڭ-چۇرۇڭ» كۆتۈرىلىدۇ.
[30] بۇ ئۇلۇغ بېشارەت خۇدانىڭ يەھۇدانى ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسىدىن قۇتقۇزىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ؛ بىزنىڭچە بېشارەت يەنە ئىككى قېتىم ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بىز ئۇ توغرۇلۇق يەنە ئازراق شەرھلەيمىز.
[31] 1-4-ئايەتتە سۆزلىگۈچى بەلكىم پەيغەمبەر ئۆزى.
«ياقۇپ» ۋە «ئىسرائىل» مۇشۇ يەردە شۈبھىسىزكى، ئىككى پادىشاھلىقنى تەڭ كۆرسىتىدۇ. مۇشۇ ئايەتكە قارىغاندا، چىرىكلىشىش مەملىكەتلەرنىڭ ئەڭ يۇقىرى ئورۇنلىرىغا ۋە سوتخانىلىرىغا سىڭىپ كىرگەنىدى؛ بىراق ئۇ پادىشاھى ھەزەكىيانى تىلغا ئالمايدۇ؛ ھەزەكىيا ئىخلاسمەن ئادەم بولۇپ، ئۇ ئۆزى مۇشۇ گۇناھلاردىن خالىي بولغان.

2-3 ئى ياخشىلىقنى ئۆچ كۆرگۈچى،
يامانلىقنى ياخشى كۆرگۈچىلەر ــ
سىلەر ئۆز خەلقىمدىن تېرىسىنى،
ئۇستىخانلىرىدىن گۆشىنى يۇلىدىغان،
ئۇلارنىڭ گۆشىنى يەيدىغان،
تېرىسى سويۇلغۇچە ئۇستىدىن ساۋايدىغان،
ئۇستىخانلىرىنى چاقىدىغان،
ئۇلارنى قازانغا تەييارلىغاندەك،
داشقازاندىكى گۆشنى توغرىغاندەك توغرايسىلەر!
4 بۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار پەرۋەردىگارغا نىدا قىلىدۇ،
بىراق ئۇ ئۇلارنى ئاڭلىمايدۇ؛
ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىدىكى ھەر تۈرلۈك قەبىھلىكى ئۈچۈن،
ئۇ چاغدا ئۇ يۈزىنى ئۇلاردىن قاچۇرۇپ يوشۇرىدۇ!».

ساختا پەيغەمبەرلەرنىڭ ھالىغا ۋاي!

5 پەرۋەردىگار ئۆز خەلقىنى ئازدۇرغۇچى پەيغەمبەرلەر توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: ــ
(ئۇلار چىشلىرى بىلەن چىشلەيدۇ،
«ئامان-تىنچلىق!» دەپ ۋارقىرايدۇ،
كىمەركىم ئۇلارنىڭ گېلىنى مايلىمىسا[32]،
شۇلارغا قارشى ئۇرۇش ھازىرلايدۇ!)
6 ــ شۇڭا سىلەرنى «ئالامەت كۆرۈنۈش»نى كۆرمەيدىغان بىر كېچە،
پال سالغىلى بولمايدىغان قاراڭغۇلۇق باسىدۇ؛
پەيغەمبەرلەر ئۈچۈن قۇياش پاتىدۇ،
كۈن ئۇلار ئۇستىدە قارا بولىدۇ؛
7 «ئالامەت كۆرۈنۈشنى كۆرگۈچىلەر» شەرمەندە بولىدۇ،

32 ئىبرانىي تىلىدا «ئاغزىغا بىر نەرسە سالمىسا».

پالچىلار يەرگە قارىتىلىدۇ؛
ئۇلارنىڭ ھەممىسى كالپۇكلىرىنى توسۇپ يۈرىدۇ[33]؛
چۈنكى خۇدادىن ھېچ جاۋاب كەلمەيدۇ.
8 بىراق مەن بولسام پەرۋەردىگارنىڭ روھىدىن كۈچكە تولغانمەن،
ياقۇپقا ئۆزىنىڭ ئىتائەتسىزلىكىنى،
ئىسرائىلغا ئۇنىڭ گۇناھىنى جاكارلاش ئۈچۈن،
توغرا ھۆكۈملەرگە ھەم قۇدرەتكە تولغانمەن.
9 بۇنى ئاڭلاڭلار، ئۆتۈنىمەن، ئى ياقۇپ جەمەتىنىڭ ھاكىملىرى،
ئىسرائىل جەمەتىنىڭ ئەمىرلىرى!
ــ ئادىل ھۆكۈمگە ئۆچ بولغانلار،
بارلىق ئادالەتنى بۇرمىلايدىغانلار،
10 زىئوننى قان تۆكۈش بىلەن،
يېرۇسالېمنى ھەققانىيەتسىزلىك بىلەن قۇرىدىغانلار![34]
11 زىئوننىڭ ھاكىملىرى پارىلار ئۈچۈن ھۆكۈم چىقىرىدۇ،
كاھىنلار «ئىش ھەققى» ئۈچۈن تەلىم بېرىدۇ؛
«پەيغەمبەرلەر» پۇل ئۈچۈن پالچىلىق قىلىدۇ[35]؛
بىراق ئۇلار «پەرۋەردىگارغا تايىنار»مىش تېخى،
ۋە: ــ «پەرۋەردىگار ئارىمىزدا ئەمەسمۇ؟
بىزگە ھېچ يامانلىق چۈشمەيدۇ» ــ دېيىشىدۇ.
12 شۇڭا سىلەرنىڭ ۋەجەڭلاردىن زىئون تېغى ئېتىزدەك ئاغدۇرۇلىدۇ،

---

[33] كالپۇكلارنى توسۇش ئادەتتە خىجىللىقنى بىلدۈرەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، مۇسا پەيغەمبەرگە بېرىلگەن مۇقەددەس قانۇن بويىچە يۇقۇملۇق كېسەل بولغان ئادەملەر ئۆزىنىڭ كەلگەنلىكىنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن كالپۇكلىرىنى توسۇپ «ناپاك، ناپاك!» دەپ ۋارقىرىشى كېرەك ئىدى. بۇ ئايەت بۇ ساختا پەيغەمبەرلەرنىڭ ناپاك سۆزلىرىنى ئېتىراپ قىلىشى كېرەك بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

[34] شۈبھىسىزكى، يېرۇسالېمدا نۇرغۇن ھەيۋەتلىك ئىمارەتلەر پەيدا بولغانىدى. بىراق ھەممىسى ئادالەتسىزلىككە تايىنىپ ياسالغان.

[35] خۇدانىڭ پەيغەمبەرلىرى ھەرگىز پالچىلىق ئىشلىرىنى قىلمايدۇ، ئەلۋەتتە. ھەقىقىي پەيغەمبەرلەرنىڭ خىزمەتلىرى بىلەن «پالچىلىق»نىڭ ئوتتۇرىسىدىكى چوڭ پەرقلەر توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

يېرۇساليم دۆۋە-تۆپىلىك بولۇپ قالىدۇ،
«ئۆي جايلاشقان تاغ»[36] بولسا ئورمانلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى يۇقىرى جايلاردەكلا بولىدۇ، خالاس[37].

ئاخىرقى زامانلاردىكى يېرۇساليم

4
1 بىراق ئاخىرقى زاماندا[38]، پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيى جايلاشقان تاغ تاغلارنىڭ بېشى بولۇپ بېكىتىلىدۇ،
ھەممە دۆۋە-ئېگىزلىكتىن ئۈستۈن قىلىنىپ كۆتۈرۈلىدۇ؛
بارلىق خەلقلەر[39] ئۇنىڭغا قاراپ ئېقىپ كېلىشىدۇ.
2 نۇرغۇن قوۋم-مىللەتلەر چىقىپ بىر-بىرىگە: ــ
«كېلىڭلار، بىز پەرۋەردىگارنىڭ تېغىغا،
ياقۇپنىڭ خۇداسىنىڭ ئۆيىگە چىقىپ كېلەيلى؛
ئۇ ئۆز يوللىرىدىن بىزگە ئۆگىتىدۇ،

36 مىكاھ ئۆز دەۋرىدىكى «مۇقەددەس ئۆي» ياكى «ئىبادەتخانا» دېمەيدۇ ــ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن ئۇ پەقەت ئاددىي بىر «ئۆي» بولۇپ قالدى.
بۇ بېشارەت بەلكىم ھەزەكىيا پادىشاھنى چوڭقۇر تەسىرلەندۈرگەن بولۇشى مۇمكىن. يۈز يىلدىن كېيىن ئوردىدىكى ئەمىرلەر بېشارەتنىڭ ھەزەكىياغا بولغان تەسىرىنى تىلغا ئېلىپ، ئۆز پادىشاھى يەھوئاكىمغا بېشارەتنى نەقىل كەلتۈرىدۇ («زىئون تېغى ئېتىزدەك ئاغدۇرۇلىدۇ، يېرۇساليم دۆۋە-تۆپىلىك بولۇپ قالىدۇ»)، شۇنىڭ بىلەن يەرەمىيا پەيغەمبەر ئۆلۈم جازاسىدىن قۇتۇلۇپ قالغان (تەۋرات، «يەرەمىيا» 26-باب).
37 «يۇقىرى جايلار» دېگىنى كىنايىلىك گەپتۇر. چۈنكى يەھۇدادىكىلەر ھەردائىم «يۇقىرى جايلار»دا بۇتخانىلارنى سېلىپ شۇ يەردە بۇتلارغا چوقۇنغان. لېكىن شۇ چاغلاردا يېرۇساليم بۇتقا چوقۇنغان جايدەك «ھارام» بولۇپ قالىدۇ، شۇنىڭدەك ئورمانلىقنىڭ كىشىلەرنىڭ كۆزىگە ئاز-پاز چېلىقىدىغان بىر قىسمىدىن ئىبارەت بولىدۇ، خالاس!
38 ئىبرانىي تىلىدا «كۈنلەرنىڭ ئاخىرىدا».
39 تەۋرات ھەم زەبۇردا «(يات) ئەللەر» ھەم «خەلقلەر» بولسا ئادەتتە ئىسرائىلدىن باشقا بارلىق خەلقلەرنى، يەنى «يەھۇدىي ئەمەسلەر»نى كۆرسىتىدۇ. «مىكاھ» دېگەن كىتابتا «يات ئەللەر» ياكى «خەلق-مىللەتلەر» دېيىلسە، ھەردائىم مۇشۇ مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

ۋە بىز ئۇنىڭ ئىزلىرىدا ماڭىمىز» ــ دېيىشىدۇ.
چۈنكى قانۇن-يوليورۇق زىئوندىن،
پەرۋەردىگارنىڭ سۆز-كالامى يېرۇسالېمدىن چىقىدىغان بولىدۇ.
3 ئۇ بولسا كۆپ خەلق-مىللەتلەر ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىدۇ،
ئۇ كۈچلۈك ئەللەر، يىراقتا تۇرغان ئەللەرنىڭ ھەق-ناھەقلىرىگە كېسىم قىلىدۇ؛
بۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۆز قىلىچلىرىنى ساپان چىشلىرى،
نەيزىلىرىنى ئورغاق قىلىپ سوقۇشىدۇ؛
بىر ئەل يەنە بىر ئەلگە قىلىچ كۆتۈرمەيدۇ،
ئۇلار ھەم يەنە ئۇرۇش قىلىشنى ئۆگەنمەيدۇ؛[40]
4 بەلكى ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئۆز ئۈزۈم تېلى ۋە ئۆز ئەنجۈر دەرىخى ئاستىدا ئولتۇرىدۇ[41]،
ۋە ھېچكىم ئۇلارنى قورقاتمايدۇ؛
چۈنكى ساماۋىي قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئۆز ئاغزى بىلەن شۇنداق ئېيتتى.
5 بارلىق خەلقلەر ئۆز «ئىلاھ»ىنىڭ نامىدا ماڭسىمۇ،
بىراق بىز خۇدايىمىز پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا ئەبەدىلئەبەدگىچە ماڭىمىز.
6 شۇ كۈندە، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن مېيىپ بولغۇچىلارنى،
ھەيدىۋېتىلگەنلەرنى ۋە ئۆزۈم ئازار بەرگەنلەرنى يىغىمەن[42]؛
7 ۋە مېيىپ بولغۇچىنى بىر «قالدى»،

40 يەشايا پەيغەمبەر ئۆز كىتابىدا مۇشۇ ئايەتلەرنى (1-3نى) نەقىل كەلتۈرىدۇ («يەش.»، 4:2).

41 بۇنىڭ كۆچمە مەنىسى بەلكىم ھەر كىشى ھەر ئادەم خۇداغا شۈكۈر ئېيتىپ، ئاچكۆزلۈك قىلمايدۇ، دېگەنلىك بولۇشى مۇمكىن.

42 «مېيىپ بولغۇچى»، «ھەيدىۋېتىلگەنلەر» ۋە «ئۆزۈم ئازار بەرگەنلەر» دېگەن سۆز ئايالچە رودتىكى ئىسىملاردۇر؛ شۈبھىسىزكى، بۇ ئىسرائىلنىڭ پاناھسىز ئاجىز قىزدەك بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. «مېيىپ بولغۇچى» دېگەن سۆز بەلكىم ھەزرىتى ياقۇپ پەلەستىنگە قايتقان چاغنى، خۇدانىڭ ئۇنىڭ جاھىللىقىنى بىر تەرەپ قىلىپ مېيىپ قىلغاندىن كېيىنكى كۆرسەتكەن شەپقىتىنى ئەسكە كەلتۈرىدۇ («يار.» 32-باب).

ھەيدىۋېتىلگەننى كۈچلۈك بىر ئەل قىلىمەن؛
شۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگار زىئون تېغىدا ئۇلار ئۈستىدىن ھۆكۈم سۈرىدۇ،
— شۇ كۈندىن[43] باشلاپ مەڭگۈگىچە.
8 ۋە سەن، ئى پادىنى كۆزەتكۈچى مۇنار[44]،
— زىئون قىزىنىڭ ئېگىزلىكى، پادىشاھلىق ساڭا كېلىدۇ: —
— بەرھەق، ساڭا ئەسلىدىكى ھوقۇق-ھۆكۈمرانلىق كېلىدۇ؛
پادىشاھلىق يېرۇسالېم قىزىغا كېلىدۇ[45].

شەرەپتىن ئىلگىرى بولغان ئازاب

9 ئەمدى سەن ھازىر نېمىشقا نىدا قىلىپ نالە كۆتۈرىسەن؟
سەندە پادىشاھ يوقمىدى؟
سېنىڭ مۇشاۋىرىڭمۇ ھالاك بولغانمىدى،
ئايالنى تولغاق تۇتقاندەك ئازابلار سېنى تۇتۇۋالغانمىدى؟
10 ئازابقا چۈش، تولغاق تۇتقان ئايالدەك تۇغۇشقا تولغىنىپ تىرىشقىن، ئى
زىئون قىزى[46]؛
چۈنكى سەن ھازىر شەھەردىن چىقىسەن،
ھازىر دالادا تۇرىسەن،
سەن ھەتتا بابىلغىمۇ چىقىسەن.

---

43 ئىبرانىي تىلىدا «ھازىردىن».
44 «پادىنى كۆزەتكۈچى مۇنار» بەلكىم يېرۇسالېم ۋە ئۇنىڭ ئەمەلدارلىرىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. چۈنكى ئۇلارنىڭ روھىي جەھەتتىن پۈتكۈل ئىسرائىل («خۇدانىڭ پادىسى»)نىڭ ئۈستىگە كۆزەتچى، باققۇچى بولۇش مەسئۇلىيىتى بار ئىدى.
45 دېمەك، ئىسرائىل يەنە پادىشاھلىق بولىدۇ، بىراق پادىشاھ خۇدا ئۆزى (مەسىھ ئۇنىڭ ۋەكىلى بولغاچقا) بولىدۇ (7-ئايەت).
46 ئىسرائىل ئاسۇرىيە تەرىپىدىن ئاندىن بابىل (ئاندىن كېيىن يەنە گرېك ۋە رىم ئىمپېرىيەسى) تەرىپىدىن ئازاب تارتىدۇ. مىكاھ ئۇلارغا: بۇ ئازابلارنى خۇدادىن كەلگەن «تولغاق ئازابلىرى» دەپ بىلگەن بولساڭلار، ئەمدى ھەقىقىي پادىشاھ ۋە مۇشاۋىر (9-ئايەت) ئاراڭلاردىن تۇغۇلۇشى كېرەك، دەيدۇ. دەرۋەقە مەسىھ ئەيسا ئۇلار رىم ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن ئازاب تارتقاندا تۇغۇلدى.

سەن ئاشۇ يەردە قۇتقۇزۇلىسەن؛
ئاشۇ يەردە پەرۋەردىگار ساڭا ھەمجەمەت بولۇپ دۈشمەنلىرىڭدىن قۇتقۇزىدۇ.
11 ۋە ھازىر نۇرغۇن ئەللەر: ــ «ئۇ ئاياغ ئاستى قىلىنىپ بۇلغانسۇن!
كۆزىمىز زىئوننىڭ ئىزاسىنى كۆرسۇن!» ــ دەپ ساڭا قارشى جەڭ قىلىشقا يىغىلىدۇ؛
12 بىراق ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ ئويلىرىنى بىلمەيدۇ،
ئۇنىڭ نىشانىنى چۈشەنمەيدۇ؛
چۈنكى ئۇنچىلەرنى خامانغا يىغقاندەك ئۇ ئۇلارنى يىغىپ قويدى.
13 ئورنۇڭدىن تۇرۇپ خامانني تەپ، ئى زىئون قىزى،
چۈنكى مەن مۈڭگۈزۈڭنى تۆمۈر، تۇياقلىرىڭنى مىس قىلىمەن؛
نۇرغۇن ئەللەرنى سوقۇپ پارە-پارە قىلىۋېتىسەن؛
مەن ئۇلارنىڭ غەنىمەتنى پەرۋەردىگارغا،
ئۇلارنىڭ مال-دۇنيالىرىنى پۈتكۈل يەر-زېمىن ئىگىسىگە بېغىشلايمەن.[47]

ئازابلىق كۈنلەردە مەسىھ تۇغۇلىدۇ ۋە ئىسرائىلنى قۇتقۇزىدۇ

5

1 ئەمدى ئۆزۈڭلار قوشۇن-قوشۇن بولۇپ يىغىلىڭلار[48]، ئى قوشۇن قىزى[49]؛
چۈنكى بىرسى بىزنى مۇھاسىرىگە ئالدى؛
ئۇلار ئىسرائىلنىڭ ھاكىم-سوراقچىسىنىڭ مەڭزىگە ھاسا بىلەن ئۇرىدۇ؛[50]

---

47 11-13-ئايەتتىكى ئىشلار ئىسرائىل بابىلدىن قۇتقۇزۇلۇپ (10-ئايەت) قانائانغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن يۈز بېرىشى كېرەك. ۋەھىي مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 3- ۋە 2-ئەسىردە «ماككابىيلار» دەۋرىدە قىسمەن ئەمەلگە ئاشۇرۇلغىنى بىلەن، تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش ئاخىرقى زامانلاردا بولۇش كېرەك.

48 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۆز-ئۆزۈڭلارنى كېسىپ تىلەڭلار!» (دېمەك، قاتتىق قايغۇ-ھەسرەتنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن).

49 «قوشۇن قىزى» دېگەن سىرلىق سۆز يېرۇسالېمدىكىلەرنى كۆرسىتىدۇ؛ بېشارەت ئەمەلگە ئاشۇرۇلغاندا يېرۇسالېمدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ئەسكەر بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشى مۇمكىن.

50 بۇ «مۇھاسىرە» بەلكىم ئىككى مۇھاسىرىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن: (1) ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسىنىڭ

2 (سەن، ئى بەيت-لەھەم-ئەفراتاھ، يەھۇدادىكى مىڭلىغان شەھەر-يېزىلار ئارىسىدا ئەڭ كىچىك بولغان بولساڭمۇ،
سەندىن مەن ئۈچۈن ئىسرائىلغا ھاكىم بولغۇچى چىقىدۇ؛
ئۇنىڭ ھۆزۈرۈمدىن چىقىپ-كىرىشلىرى قەدىمدىن،
يەنى ئەزەلدىن بار ئىدى[51])
3 شۇڭا تولغاق تۇتقان ئايال تۇغۇپ بولغۇچە،
ئۇ ئۇلارنى دۈشمەنلىرىگە تاشلاپ قويىدۇ[52]؛
شۇ چاغدا ئۇنىڭ قېرىنداشلىرى بولغان قالدىسى ئىسرائىللارنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىدۇ.[53]
4 ئۇ بولسا پەرۋەردىگارنىڭ كۈچى بىلەن،
پەرۋەردىگار خۇداسىنىڭ نامىنىڭ ھەيۋىتىدە پادىسىنى بېقىشقا ئورنىدىن تۇرىدۇ؛
شۇنداق قىلىپ ئۇلار مەزمۇت تۇرۇپ قالىدۇ؛
چۈنكى ئۇ شۇ چاغدا يەر يۈزىنىڭ قەرىلىرىگىچە ئۇلۇغ دەپ بىلىنىدۇ.

يېرۇسالېمغا بولغان مۇھاسىرىسى؛ شۇ چاغدا بىرسى ھەزەكىيا پادىشاھنىڭ «مەڭزىگە ھاسا بىلەن ئۇرغان»مىكىن؟ (2) ئاخىرقى زاماندىكى «نۇرغۇن ئەللەر»نىڭ مۇھاسىرىسى (4:11-13نى كۆرۈڭ). بۇ ئىككى تەھلىل توغرا بولسا ئايەتنىڭ ئىككىنچى جۈملىسىدىكى «ئۇ»: (1) ئاسۇرىيە پادىشاھىنى ۋە كېيىن: (2) ئاخىرقى زاماندىكى دەججالنى كۆرسىتىدۇ.

51 دېمىسەكمۇ، بۇ مەسىھ ئەيسانى كۆرسىتىدۇ. ئۇ: (1) «بەيت-لەھەم» دېگەن كىچىك يېزىدا تۇغۇلغان؛ (2) شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇ خۇدانىڭ «كالامى» بولۇپ، خۇدا ئۇنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق ھەممە مەۋجۇداتلارنى ياراتقانىدى («يۇھ.» 1:1-4)، مەسىھ ئۇنىڭ يېنىدىن «ئەزەلدىن تارتىپ» خۇدانىڭ ئىرادىسىنى بەجا كەلتۈرۈشكە چىقىپ-كىرىپ تۇرغانىدى.

52 ياكى «ئۇلارنى تاشلاپ قويىدۇ».

53 دېمەك، بېشارەت بويىچە «مەسىھ» تۇغۇلغۇچە خۇدا ئىسرائىلنى يات ئەللەرنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ئاستىغا تاپشۇرىدۇ، ئۇلار باشقا ئەللەرنىڭ ھاكىمىيىتى ئاستىدا تۇرىدۇ؛ شۇنىڭدەك ئۇلار جاپا ۋە ئازاب تارتىدۇ. «شۇ چاغدا ئۇنىڭ (مەسىھنىڭ) قېرىنداشلىرىنىڭ قالدىسى ئىسرائىللارنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىدۇ»؛ ئايەتكە قارىغاندا مەسىھنىڭ تۇغۇلۇشى خۇداغا سادىق بولغان بىر «قالدىسى»، يەنى «ئۇنىڭ قېرىنداشلىرى» پەلەستىن زېمىنىغا قايتىپ كېلىشى بىلەن باغلىق؛ تارىختىن بىلىمىزكى، خۇدانىڭ «قالدىسى»نىڭ «قايتىپ كېلىش»ى مەسىھ تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى ئىدى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 520-يىلى).

5 ۋە بۇ ئادەم ئارام-خاتىرجەملىكىمىز بولىدۇ؛
ئاسسۇرىيەلىك زېمىنىمىزغا بۆسۈپ كىرگەندە،
ئوردىلىرىمىزنى دەسسەپ چەيلىگەندە،
بىز ئۇنىڭغا قارشى يەتتە خەلق پادىچىسىنى،
سەككىز قابىلىيەتلىك يېتەكچىنى چىقىرىمىز؛
6 ئۇلار ئاسسۇرىيە زېمىنىنى قىلىچ بىلەن،
نىمرودنىڭ[54] زېمىنىنى ئۆتكەللىرىدە خارابە قىلىدۇ؛
ۋە ئاسسۇرىيەلىك زېمىنىمىزغا بۆسۈپ كىرگەندە،
چېگرىمىز ئىچىنى چەيلىگەندە،
ئۇ ئادەم بىزنى ئۇنىڭ قولىدىن قۇتقۇزىدۇ[55].
7 ۋە ياقۇپنىڭ قالدىسى نۇرغۇن خەلقلەر ئارىسىدا پەرۋەردىگاردىن چۈشكەن شەبنەمدەك بولىدۇ،
چۆپ ئۈستىگە ياغقان يامغۇرلاردەك بولىدۇ؛
بۇلار ئىنسان ئۈچۈن كېچىكمەيدۇ،
ئادەم باللىرىنىڭ ئەجرىنى كۈتۈپ تۇرمايدۇ[56].
8 ياقۇپنىڭ قالدىسى ئەللەر ئارىسىدا،
يەنى نۇرغۇن خەلقلەر ئارىسىدا ئورماندىكى ھايۋانلار ئارىسىدىكى شىردەك بولىدۇ،
قوي پادىلىرى ئارىسىدىكى ئارسلاندەك بولىدۇ؛
شىر ئۆتكەندە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن[57]،
ھېچكىم قۇتقۇزۇپ ئالالمىغۇدەك چەيلەپ دەسسەيدۇ،

54 «نىمرود» بولسا بابىل شەھىرىنىڭ ئاساسچىسى ئىدى.

55 ئاخىرقى زاماندا مەسىھ ئىسرائىلنى (ئۇلار توۋا قىلغاندىن كېيىن) بارلىق دۈشمەنلىرىدىن قۇتقۇزىدۇ.

56 بۇ ئوخشىتىشنىڭ ئاساسىي مەنىسى: «ئادەملەرنىڭ ھەرقانداق ئىش-پائالىيەتلىرى شەبنەم ۋە يامغۇرغا ھېچقانداق تەسىر يەتكۈزەلمەيدۇ؛ ئۇلار چۈشۈشى ئۈچۈن ئادەملەرنىڭ ھەرىكىتىنى كۈتمەيدۇ. شەبنەم ۋە يامغۇر بەرىبىر پەقەت خۇدانىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن چۈشىدۇ»؛ كەلگۈسىدە خۇدا ئۆز مېھىر-شەپقىتى بىلەن ياقۇپ جەمەتىنى دۇنيادىكى بارلىق ئەللەرنى (ئۇلار ھېچ ئىش-پائالىيەتلەرنى قىلمايلا) ئويغىتىدىغان ۋە يېڭىلايدىغان بىر بەرىكەت قىلىدۇ.

57 «ئۇلار» مۇشۇ يەردە «ئورماندىكى ھايۋانلار» ۋە «قوي پادىلىرى»نى (دېمەك، يات ئەللەرنى) كۆرسەتسە كېرەك.

تىتما-تىت قىلىپ يىرتىۋېتىدۇ.

9 قولۇڭ كۈشەندىلىرىڭ ئۈستىگە كۆتۈرۈلىدۇ،
بارلىق دۈشمەنلىرىڭ ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ.

10 شۇ كۈنىدە شۇنداق بولىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار،
مەن ئاراڭلاردىن بارلىق ئاتلىرىڭنى ئۈزۈپ تاشلايمەن،
جەڭ ھارۋىلىرىڭنى ھالاك قىلىمەن.[58]

11 زېمىنىڭدىكى شەھەرلىرىڭنى يوقىتىمەن،
بارلىق ئىستىھكاملىرىڭنى غۇلىتىمەن.[59]

12 سېھىرلەرنى قولۇڭدىن ئۈزۈپ تاشلايمەن؛
سىلەردە پالچىلار بولمايدۇ.

13 مەن ئويما مەبۇدلىرىڭنى،
«بۇت تۈۋرۈك»لىرىڭلارنى ئوتتۇرۇڭدىن ئۈزۈپ تاشلايمەن؛
سەن ئۆز قولۇڭنىڭ ياسىغىنىغا ئىككىنچى باش ئۇرمايسەن.

14 ئاراڭدىن «ئاشېراھ»لىرىڭنى[60] يۇلۇۋېتىمەن،
ۋە شەھەرلىرىڭنى[61] ھالاك قىلىمەن؛

15 ۋە ماڭا قۇلاق سالمىغان ئەللەرنىڭ ئۈستىگە ئاچچىق ۋە دەرغەزەپ
بىلەن ئىنتىقامنى يۈرگۈزىمەن.

(بېشارەتلەر 3-قاتار)

58 خۇدانىڭ مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرغان پەرمانلىرى بويىچە، ئىسرائىللار ئارىسىدىكى ئاتلار ۋە جەڭ ھارۋىلىرىنى كۆپەيتىشكە بولمايدۇ. خۇدانىڭ مەقسىتى شۈبھىسىزكى، ئۆز خەلقىنىڭ ئاتلارغا، ھارۋىلارغا ئەمەس، بەلكى خۇدا ئۆزىگىلا تايىنىشىدىن ئىبارەتتۇر («قان. 16:17، «زەب.» 7:20، «يەش.» 1:31نى كۆرۈڭ).

59 خۇدانىڭ بۇ ئىشتا بولغان مەقسىتى بارلىق ئاتلارنى ۋە جەڭ ھارۋىلىرىنى يوقىتىش مەقسىتىگە ئوخشاش بولۇشى كېرەك ــ ئىسرائىلنى پەقەت ئۆزىگىلا تاياندۇرۇشتۇر.

60 «ئاشېراھ»لار بەلكىم بۇتپەرەسلىككە بېغىشلانغان دەرەخلىكلەر ئىدى. دەرەخلەر بۇت شەكلىگە ئويۇلغان ياكى نەقىشلەنگەن بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

61 «شەھەرلىرىڭ»نىڭ باشقا بىر تەرجىمىسى: «قانلىق قۇربانگاھلىرىڭ».

خۇدانىڭ دەۋاسى

6

1 پەرۋەردىگارنىڭ نېمە دەۋاتقىنىنى ھازىر ئاڭلاڭلار: —
«ئورنۇڭدىن تۇر، تاغلار ئالدىدا دەۋايىڭنى بايان قىل،
ئېگىزلىكلەرگە ئاۋازىڭنى ئاڭلاتقىن».[62]
2 «ئى تاغلار،
ۋە سىلەر، يەر-زېمىنىنىڭ ئۆزگەرمەس ئۇللىرى،
پەرۋەردىگارنىڭ دەۋاسىنى ئاڭلاڭلار؛
چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆز خەلقى بىلەن بىر دەۋاسى بار،
ئۇ ئىسرائىل بىلەن مۇنازىرىلىشىپ ئەيىبىنى كۆرسەتمەكچى؛
3 ئى خەلقىم، مەن ساڭا زادى نېمە قىلدىم؟
سېنى نېمە ئىشتا بىزار قىلىپتىمەن؟
مېنىڭ خاتالىقىم توغرۇلۇق گۇۋاھلىق بېرىشكىن!
4 چۈنكى مەن سېنى مىسىر زېمىنىدىن ئېلىپ چىقاردىم،
سېنى قۇللۇق ماكانىدىن ھۆرلۈككە قۇتقۇزدۇم؛
ئالدىڭدا يېتەكلەشكە مۇسا، ھارۇن ۋە مەريەملەرنى ئەۋەتتىم.
5 ئى خەلقىم، پەرۋەردىگارنىڭ ھەققانىيلىقلىرىنى بىلىپ يېتىشىڭلار ئۈچۈن،
موئاب پادىشاھى بالاكنىڭ قانداق نىيەتنىڭ بارلىقىنى،
بېئورنىڭ ئوغلى بالائامنىڭ ئۇنىڭغا قانداق جاۋاب بەرگەنلىكىنى،
شىتتىمدىن گىلگالغىچە نېمە ئىشلار بولغانلىقىنى[63] ھازىر ئېسىڭلارغا كەلتۈرۈڭلار.
6 — مەن ئەمدى نېمىنى كۆتۈرۈپ پەرۋەردىگار ئالدىغا كېلىمەن؟

---

62 بۇ سۆزلەر مىكاھنىڭ ئۆزىگە (ئىسرائىللار ئاڭلىسۇن دەپ) ئېيتىلغان. قەدىمكى تاغلار ۋە دۆڭ-ئېگىزلىكلەر مۇشۇ دەۋادا خۇدانىڭ ۋەدىلىرىدە تۇرغانلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ («قان.» 26:4، «يەش.» 2:1نى كۆرۈڭ).

63 خۇدا شىتتىمدە ئىسرائىللارنىڭ بۇتپەرەسلىكىنى جازالىغان، ئاندىن ئۇلارنى كەچۈرۈم قىلغان؛ ئۇ گىلگالدا مۆجىزە يارىتىپ، ئۇلارنى ئىئوردان دەرياسىدىن ئۆتكۆزگەن. ئەمدى ھازىر ئوخشاش ئىشلار بولمامدۇ — ئۇلار خالىسىلا، بۇتپەرەسلىكتىن توۋا قىلىپ، خۇدانىڭ نىجاتىنى كۆرۈدىغان بولىدۇ. تىلغا ئېلىنغان ۋەقەلەر «چۆل.» 24-، 25-باب، ۋە «يەشۇئا» 1-5-بابلاردا خاتىرىلەنگەن.

نېمە بىلەن ھەممىدىن ئالىي بولغۇچى خۇدانىڭ ئالدىدا ئېگىلىمەن؟
ئۇنىڭ ئالدىغا كۆيدۈرمە قۇربانلىقلارنى،
بىر يىللىق موزايلارنى ئېلىپ كېلەمدىم؟
7 پەرۋەردىگار مىڭلىغان قوچقارلاردىن،
تۈمەنلىگەن زەيتۇن مېيى دەريالىرىدىن ھوزۇر ئالامدۇ؟
ئىتائەتسىزلىكىم ئۈچۈن تۇنجى بالامنى،
تېنىمنىڭ پۇشتىنى[64] جېنىمنىڭ گۇناھىغا ئاتامدىمەن!؟
8 ئى ئىنسان، ئۇ ساڭا نېمە ئىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى كۆرسەتتى،
بەرھەق، پەرۋەردىگار سەندىن نېمە تەلەپ قىلغانلىقىنى كۆرسەتتى ــ
ئادالەتنى يۈرگۈزۈش،
مېھرىبانلىقنى سۆيۈش،
سېنىڭ خۇدايىڭ بىلەن بىللە كەمتەرلىك بىلەن مېڭىشتىن باشقا يەنە نېمە ئىشىڭ بولسۇن؟

دەۋانىڭ داۋامى، ھۆكۈم چىقىرىش

9 پەرۋەردىگارنىڭ ئاۋازى شەھەرگە خىتاب قىلىپ چاقىرىدۇ؛
(پەم-دانالىق بولسا نامىڭغا ھۆرمەت بىلەن قارايدۇ!)
ئەمدى ھۆكۈم پالىقىنى ۋە ئۇنى بېكىتكۈچىنى ئاڭلاڭلار:[65] ــ
10 رەزىل ئادەمنىڭ ئۆيىدە رەزىللىكتىن ئالغان بايلىقلار يەنە بارمىدۇ؟
كەم ئۆلچەيدىغان يىرگىنچلىك ئۆلچەم يەنە بارمىدۇ؟[66]
11 بىئادىل تارازا بىلەن،

---

64 ئىبرانىي تىلىدا «مېۋىسىنى».
65 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئى قەبىلە ۋە شەھەر جامائىتى، ئاڭلاڭلار!».
66 10-15-ئايەتلەردە خاتىرىلەنگەن ئىسرائىلنىڭ قىلمىشلىرى يۇقىرىقى 8-ئايەتتىكى سۆزنىڭ ئەكسى بولىدۇ (ئادالەتنى يۈرگۈزۈش، مېھرىبانلىقنى سۆيۈش، كەمتەرلەرچە خۇدا بىلەن بىللە مېڭىش). مۇشۇ ئايەتتىكى «ئۆلچەم» ئىبرانىي تىلىدا «ئەفاھ» بولىدۇ.

بىر خالتا ساختا تارازا تاشلىرى بىلەن پاك بولالامدىم؟[67]
12 چۈنكى شەھەرنىڭ بايلىرى زوراۋانلىق بىلەن تولغان،
ئۇنىڭ ئاھالىسى يالغان گەپ قىلىدۇ،
ئۇلارنىڭ ئاغزىدىكى تىلى ئالدامچىدۇر.
13 شۇڭا مەن سېنى ئۇرۇپ كېسەل قىلىمەن،
گۇناھلىرىڭ تۈپەيلىدىن سېنى خارابە قىلىمەن.
14 يەيسەن، بىراق تويۇنمايسەن،
ئوتتۇراڭدا ئاچ-بوشلۇق قالىدۇ[68]،
سەن مۈلكۈڭنى ئېلىپ يۆتكىمەكچى بولىسەن،
بىراق ساقلىيالمايسەن؛
ساقلاپ قالدۇرغىنىڭ بولسىمۇ، ئۇنى قىلىچقا تاپشۇرىمەن.[69]
15 تېرىيسەن، بىراق ھوسۇل ئالمايسەن؛
زەيتۇنلارنى چەيلەيسەن، بىراق ئۇزۇڭنى مېيىنى سۈرتۈپ مەسىھ قىلالمايسەن،
يېڭى شارابنى چەيلەپ چىقىرىسەن،
بىراق شاراب ئىچەلمەيسەن.
16 چۈنكى «ئومرىنىڭ بەلگىلىمىلىرى»نى،
«ئاھابنىڭ جەمەتىدىكىلەر قىلغانلىرى»نى تۇتىسەن؛[70]
سەن ئۇلارنىڭ نەسىھەتلىرىدە ماڭىسەن،
شۇنىڭ بىلەن مەن سېنى خارابە،

67 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بىئادىل تارازىنى، بىر خالتا ساختا تارازا تاشلىرىنى تۇتۇپ تۇرغان ئادەملەرنى پاك ھېسابلىيالامدىم؟».

68 بەزى ئالىملار بۇ ئىبارە تولغاق كېسىلى «دىزېنتېرىيە»نى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

69 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «سەن تولغاقتا كېلىسەن، بىراق بالىنى تۇغمايسەن؛ تۇغساڭمۇ، بالاڭنى قىلىچقا تاپشۇرىمەن».

70 «ئومرى» — ئىسرائىلنىڭ ئىنتايىن رەزىل پادىشاھى بولۇپ، نۇرغۇنلىغان بۇتلارنى ياساپ، ئىسرائىلنى بۇلارغا چوقۇنۇشقا بۇيرۇغان. ئاھاب ئۇنىڭدىن تېخىمۇ رەزىللىكتە ئۆتۈپ، بۇتپەرەسلىكتە پاھىشىۋازلىق، «ئىنسان قۇربانلىقى»، پۇقرالارنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلىش ۋە قاتىللىقنى قوشقاندى. («1پاد.» 16-22-بابلارنى كۆرۈڭ).

سەندە تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ھەممىسى ئىسقىرتىش ئوبيېكتى[71] قىلىمەن؛
سەن خەلقىمدىكى شەرمەندىچىلىكنى كۆتۈرىسەن.

پەيغەمبەرنىڭ ئازابلىنىشلىرى

7
1 مېنىڭ ھالىمغا ۋاي! چۈنكى مەن خۇددى يازدىكى مېۋىلەر يىغىلىپ،
ئۈزۈم ھوسۇلىدىن كېيىنكى ۋاساگىدىن كېيىن ئاچ قالغان بىرسىگە
ئوخشايمەن،
يېگۈدەك ساپاق يوقتۇر؛
جېنىم تەشنا بولغان تۇنجى ئەنجۈر يوقتۇر!
2 ئىخلاسمەن كىشى زېمىندىن يوقاپ كەتتى،
ئادەملەر ئارىسىدا دۇرۇس بىرسىمۇ يوقتۇر؛
ئۇلارنىڭ ھەممىسى قان تۆكۈشكە پايلىماقتا،
ھەربىرى ئۆز قېرىندىشىنى تور بىلەن ئوۋلايدۇ.
3 رەزىللىكنى پۇختا قىلىش ئۈچۈن،
ئىككى قولى ئۇنىڭغا تەييارلانغان؛
ئەمىر «ئىنئام»نى سورايدۇ،
سوراقچىمۇ شۇنداق؛
مۆتىۋەر جاناب[72] بولسا ئۆز جېنىنىڭ نەپسىنى ئاشكارا ئېيتىپ بېرىدۇ؛
ئۇلار جەم بولۇپ رەزىللىكنى توقۇشماقتا.
4 ئۇلارنىڭ ئەڭ ئېسىلى خۇددى جىغاندەك،
ئەڭ دۇرۇسى بولسا، شوخلىق توسۇقتىن بەتتەردۇر.[73]
ئەمدى كۆزەتچىلىرىڭ قورقۇپ كۈتكەن كۈن،
يەنى خۇدا ساڭا يېقىنلاپ جازالايدىغان كۈنى[74] يېتىپ كەلدى؛

71 مۇشۇ يەردە «ئىسقىرتىش» مازاق قىلىشنى بىلدۈرىدۇ.
72 «مۆتىۋەر جاناب» بەلكىم پادىشاھنى ۋاستىلىك كۆرسىتىدۇ.
73 «ئەڭ ئېسىلى» ئادالەتنى بۇرمىلىمايدۇ، پەقەت ئۇنىڭغا توسالغۇ بولىدۇ!
74 «خۇدا ساڭا يېقىنلاپ جازالايدىغان كۈنى» ــ ئىبرانىي تىلىدا «سېنىڭ يوقلىنىدىغان كۈنۈڭ» دېيىلىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئالاقزادە بولۇپ كېتىدىغان ۋاقتى ھازىر كەلدى.
5 ئۇلپېتىڭگە ئىشەنمە،
جان دوستۇڭغا تايانما؛
ئاغزىڭنىڭ ئىشىكىنى قۇچىقىڭدا ياتقۇچىدىن يېپىپ يۈر.
6 چۈنكى ئوغۇل ئاتىسىغا بىھۆرمەتلىك قىلىدۇ،
قىز ئانىسىغا،
كېلىن قېيىن ئانىسىغا قارشى قوزغىلىدۇ؛
كىشىنىڭ دۈشمەنلىرى ئۆز ئۆيىدىكى ئادەملىرىدىن ئىبارەت بولىدۇ.
7 بىراق مەن بولسام، پەرۋەردىگارغا قاراپ ئۈمىد باغلايمەن؛
نىجاتىمنى بەرگۈچى خۇدانى كۈتىمەن؛
مېنىڭ خۇدايىم ماڭا قۇلاق سالىدۇ.

ئاخىرقى زامان توغرۇلۇق ئۈمىد — خۇدانىڭ «قالدىسى» سۆز قىلىدۇ

8 ماڭا قاراپ خۇش بولۇپ كەتمە، ئى دۈشمىنىم[75]؛
گەرچە مەن يىقىلىپ كەتسەممۇ، يەنە قوپىمەن؛
قاراڭغۇلۇقتا ئولتۇرسام، پەرۋەردىگار ماڭا يورۇقلۇق بولىدۇ.
9 مەن پەرۋەردىگارنىڭ غەزىپىگە چىداپ تۇرىمەن —
چۈنكى مەن ئۇنىڭ ئالدىدا گۇناھ سادىر قىلدىم —
ئۇ مېنىڭ دەۋايىمنى سوراپ، مەن ئۈچۈن ھۆكۈم چىقىرىپ يۈرگۈزگۈچە كۈتىمەن؛
ئۇ مېنى يورۇقلۇققا چىقىرىدۇ؛
مەن ئۇنىڭ ھەققانىيلىقىنى كۆرىمەن.
10 ۋە مېنىڭ دۈشمىنىم بۇنى كۆرىدۇ،

75 مۇشۇ يەردىكى «دۈشمىنىم» ھەم 10-ئايەتتىكى «ئۇ» دېگەنلەر «ئايالچە رود»تا كەلگەن بولغاچقا، بېشارەت يېرۇسالېمنىڭ ئاسۇرىيەگە گەپ قىلغانلىقىنى، ياكى بولمىسا ئاخىرقى زاماندىكى دۈشمىنى بابىلغا گەپ قىلىدىغانلىقىنى كۆرسەتسە كېرەك.

شۇنىڭ بىلەن ماڭا: «پەرۋەردىگار خۇدايىڭ قېنى» دېگەن ئايالنى شەرمەندىلىك باسىدۇ؛
مېنىڭ كۆزۈم ئۇنىڭ مەغلۇبىيىتىنى كۆرىدۇ؛
ئۇ كوچىدىكى پاتقاقتەك دەسسەپ چەيلىنىدۇ.

خۇدانىڭ جاۋابى

[11] ــ سېنىڭ تام-سېپىللىرىڭ قۇرۇلىدىغان كۈندە،
شۇ كۈندە ساڭا بېكىتىلگەن پاسىلىڭ يىراقلارغا يۆتكىلىدۇ.
[12] شۇ كۈندە ئۇلار يېنىڭغا كېلىدۇ؛
ــ ئاسۇرىيەدىن، مىسىر شەھەرلىرىدىن،
مىسىردىن ئەفرات دەرياسىغىچە، دېڭىزدىن دېڭىزغىچە ۋە تاغدىن تاغقىچە ئۇلار يېنىڭغا كېلىدۇ.
[13] بىراق يەر يۈزى بولسا ئۆزىنىڭ ئۈستىدە تۇرۇۋاتقانلار تۈپەيلىدىن،
يەنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنىڭ مېۋىسى تۈپەيلىدىن خارابە بولىدۇ.

خۇدانىڭ «قالدىسى»نىڭ دۇئاسى

[14] ــ ئۆز خەلقىڭنى، يەنى ئورماندا، كارمەل[76] ئوتتۇرىسىدا يالغۇز تۇرۇۋاتقان ئۆز مىراسىڭ بولغان پادىنى،
تاياق-ھاساڭ بىلەن ئوزۇقلاندۇرغايسەن؛
قەدىمكى كۈنلەردىكىدەك،
ئۇلار باشان ھەم گىلېئاد چىمەنزارلىرىدا قايتىدىن ئوزۇقلانسۇن!

[76] «كارمەل» بولسا ئىسرائىلنىڭ ئەڭ باراقسان، ئەڭ ئېسىل ئورمانلىق رايونى.

خۇدانىڭ جاۋابى

15 ــ سەن مىسىر زېمىنىدىن چىققان كۈنلەردە بولغانىدەك،
مەن ئۇلارغا كارامەت ئىشلارنى كۆرسىتىپ بېرىمەن.
16 ئەللەر بۇنى كۆرۈپ بارلىق ھەيۋىسىدىن خىجىل بولىدۇ؛
قولىنى ئاغزى ئۈستىگە ياپىدۇ،
قۇلاقلىرى گاس بولىدۇ؛
17 ئۇلار يىلاندەك توپا-چاڭنى يالايدۇ؛
يەر يۈزىدىكى ئۆمىلىگۈچىلەردەك ئۆز تۆشۈكلىرىدىن تىترىگەن پېتى چىقىدۇ؛
ئۇلار قورقۇپ پەرۋەردىگار خۇدايىمىزنىڭ يېنىغا كېلىدۇ،
ۋە سېنىڭ تۈپەيلىڭدىنمۇ قورقىدۇ.
18 قەبىھلىكنى كەچۈرىدىغان،
ئۆز مىراسى بولغانلارنىڭ قالدىسىنىڭ ئىتائەتسىزلىكىدىن ئۆتىدىغان تەڭرىدۇرسەن،
ئۇ ئاچچىقىنى مەڭگۈگە ساقلاۋەرمەيدۇ،
چۈنكى ئۇ مېھىر-مۇھەببەتنى خۇشاللىق دەپ بىلىدۇ.
كىم ساڭا تەڭداش ئىلاھدۇر[77]؟
19 ــ ئۇ يەنە بىزگە قاراپ ئىچىنى ئاغرىتىدۇ؛
قەبىھلىكلىرىمىزنى ئۇ دەسسەپ چەيلەيدۇ؛
سەن ئۇلارنىڭ بارلىق گۇناھلىرىنى دېڭىز تەگلىرىگە تاشلايسەن.
20 ــ سەن قەدىمكى كۈنلەردىن بېرى ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا قەسەم قىلغان ھەقىقەت-ساداقەتنى ياقۇپقا،
ئۆزگەرمەس مۇھەببەتنى ئىبراھىمغا يەتكۈزۈپ كۆرسىتىسەن.

[77] «مىكاھ» دېگەن ئىسىم، ئىبرانىي تىلىدا «كىم خۇداغا تەڭداش؟» دېگەن مەنىدە.

قوشۇمچە سۆز

2-باب، 12-13 ئايەتتىكى بېشارەت توغرىسىدا: -

«مەن چوقۇم سېنى بىر پۈتۈن قىلىپ ئۇيۇشتۇرىمەن، ئى ياقۇپ؛
مەن چوقۇم ئىسرائىلنىڭ قالدىسىنى يىغىمەن؛
مەن ئۇلارنى بوزراھدىكى قويلاردەك،
ئۆز يايلىقىدا يىغىلغان بىر پادىدەك جەم قىلىمەن؛
ئۇلار ئادەملەرنىڭ كۆپلۈكىدىن جۇشقۇنلىشىپ كېتىدۇ.
بىر «بۆسۈپ ئۆتكۈچى» ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ ماڭىدۇ؛
ئۇلار بۆسۈپ چىقىپ، قوۋۇقتا يېتىپ بېرىپ، ئۇنىڭدىن چىقتى؛
ئۇلارنىڭ پادىشاھى ئۇلارنىڭ ئالدىدا،
پەرۋەردىگار ئۇلارنىڭ بېشىغا ئۆتۈپ ماڭىدۇ».

ئىزاھاتلىرىمىزدا ئېيتقىنىمىزدەك، بۇ بېشارەتنىڭ ئۈچ «ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش» بولۇشى مۇمكىن.

(1) بىرىنچى ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش يېرۇسالېمنىڭ ئاسۇرىيە پادىشاھى سەنناخېرىبتىن قۇتقۇزۇلۇشى. سەنناخېرىب يەھۇدانىڭ بارلىق شەھەرلىرىنى ئىشغال قىلىپ، ئاندىن يېرۇسالېمنى مۇھاسىرىگە ئالغاندىن كېيىن: «ئۇلار تېزلا يىقىلىدۇ» دەپ ئويلىغان ۋە ماختىنىپ: «مېنىڭ بۇتلىرىم پەرۋەردىگاردىن ئۇلۇغ» دېگىنىدە، ئۇ ئاللىقاچان ئۆز ئاقىۋىتىنى بېكىتكەندى. ھەزەكىيا پادىشاھ بولسا ھەممە ئىشلارنى پەرۋەردىگارغا تاپشۇرۇپ، سەنناخېرىبقا تەسلىم بولۇشنى رەت قىلغان. شۇ چاغدا سەنناخېرىب: «ئېفىئوپىيە بىزگە ھۇجۇم قىلماقچىكەن» دېگەن بىر ئىغۋانى ئاڭلاپ، ئاسۇرىيە قوشۇنىنى يېرۇسالېمدىن چېكىندۈرگەن. ئاندىن «يەشايا پەيغەمبەر» كىتابىدا خاتىرىلەنگەندەك: «شۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسى چىقىپ، ئاسۇرىيەلىكلەرنىڭ بارگاھىدا بىر يۈز سەكسەن بەش مىڭ ئەسكەرنى ئۇردى؛ مانا، كىشىلەر ئەتىگەندە ئورۇندىن تۇرغاندا،

ئۆلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۆلگەنلىكىنى كۆردى!» («يەشايا» 37-باب)

بۇ دەرۋەقە يەھۇدا ئۈچۈن يېڭى بىر باشلىنىش ئىدى. مۇشۇ يەردە «بۆسۈپ ئۆتكۈچى» «پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسى»نىڭ ئۆزى ئىدى. باشقا يەرلەردە توختالغىنىمىزدەك ئىشىنىمىزكى، «پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسى» ئالاھىدە شەخس بولۇپ، ئۇ «پەرۋەردىگارنىڭ سۆز-كالامى» بولغان مەسىھدىن باشقا شەخس ئەمەستۇر.

(2) ئىككىنچى ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش يۇقىرىقىدىكىدەك ئانچە «كۆزگە كۆرۈنەرلىك» بولمىسىمۇ، ئۇنىڭدىن مۇھىم دەپ قارايمىز. مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى ئەسىرلەردە، مۇشۇ ئايەتنى شەرھلىگەن «رابىبىي»لار (يەھۇدىي ئۇستازلار)نىڭ كۆپى ئايەتتىكى «بۆسۈپ چىققۇچى»نى بولسا «ئىلياس پەيغەمبەر»، «پادىشاھ»نى بولسا «مەسىھ-قۇتقۇزغۇچى» دەپ قارايتتى (باشقا پەيغەمبەرلەرمۇ ئىلياس پەيغەمبەرنىڭ مەسىھنىڭ يولىنى تەييارلايدىغانلىقىنى تىلغا ئالىدۇ). ئىنجىل دەۋرىگە كەلگەندە يەھيا پەيغەمبەر ئاۋۋال كۆرۈنۈپ، خەلقنى مەسىھكە ئىشىنىشكە تەييارلىغانلىقىنى كۆرىمىز. يەھيا تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى، پەرىشتە جەبرائىل يەھيانىڭ ئاتىسى زەكەرىياغا مۇنداق خەۋەر يەتكۈزدى: «ئۇ (بۇ بالا) رەببنىڭ ئالدىدا ئىلياس پەيغەمبەرگە خاس بولغان روھ ۋە كۈچ-قۇدرەتتە بولۇپ، ئاتىلارنىڭ قەلبلىرىنى بالىلارغا مايىل قىلىپ، ئىتائەتسىزلەرنى ھەققانىيلارنىڭ ئاقىلانىلىكىگە كىرگۈزۈپ، رەب ئۈچۈن تەييارلانغان بىر خەلقنى ھازىر قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىدا ماڭىدۇ» (ئىنجىل، «لۇقا»، 1-باب)

ئوتتۇز يىلدىن كېيىن خۇدانىڭ بۇيرۇقى بويىچە يەھيا پەيغەمبەر «ئىئوردان دەرياسى ۋادىسىدىكى بارلىق رايونلارنى كېزىپ، كىشىلەرگە گۇناھلارغا كەچۈرۈم ئېلىپ كېلىدىغان، توۋا قىلىشنى بىلدۈرىدىغان سۈغا «چۆمۈلدۈرۈش»نى جاكارلاشنى باشلىدى» («لۇقا»، 3:3).

كۆرىمىزكى، يەھيا بۇ خەۋەرنى يېرۇسالېمدا ئەمەس، بەلكى چۆل-باياۋاندا جاكارلىدى. ئۇ يەنە ئۇنىڭ «چۆمۈلدۈرۈش»ىنىڭ ئادەمنى خۇدانىڭ «كەچۈرۈم قىلىشى»نى ئېلىپ بارىدۇ، دەيدۇ. بۇ دەرۋەقە بىر «بۆسۈپ چىقىش» — يەھيا پەيغەمبەرنىڭ مانا شۇنداق يېڭى خۇش خەۋەرنى جاكارلىغان ۋاقتىغىچە، خۇدانىڭ «كەچۈرۈم قىلىش»ى

يېرۇسالېمدىكى مۇقەددەس ئىبادەتخانىسىدا قىلىنغان قۇربانلىقلار ئارقىلىق بولۇپ كەلدى. خۇدانىڭ «قالدىسى» بولغان مۆمىن بەندىلىرى يەھيانىڭ سۆزلىرىگە كىرىپ چۆمۈلدۈرۈلگەن. مەسىھ ئەيسا ئاشكارا تەلىم بېرىشكە باشلىغاندا، يەھيانىڭ كۆپ ئەگەشكۈچىلىرى ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ، ئەيسا مەسىھنىڭ كەينىدىن مېڭىشقا باشلىغان. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى پاراڭ بولغان: —

«ئاندىن مۇخلىسلار يەھيانىڭ يېنىغا كېلىپ:

— ئۇستاز، ئىئوردان دەرياسىنىڭ ئۇ قېتىدا سەن بىلەن بىرگە بولغان، ئۆزۈڭ تەرىپلەپ گۇۋاھلىق بەرگەن ھېلىقى كىشى مانا ھازىر ئۆزى كىشىلەرنى چۆمۈلدۈرۈۋاتىدۇ، ۋە ھەممە ئادەم ئۇنىڭ يېنىغا كېتىشىۋاتىدۇ، — دېدى.

يەھيا مۇنداق جاۋاب بەردى:

— ئەگەر ئۇنىڭغا ئەرشتىن ئاتا قىلىنمىغان بولسا، ئىنسان ھېچنەرسىگە ئىگە بولالمايدۇ. مېنىڭ سىلەرگە: «مەن مەسىھ ئەمەس، پەقەت ئۇنىڭ ئالدىدا ئەۋەتىلگەنمەن» دېگىنىمگە سىلەر ئۆزۈڭلار گۇۋاھچىسىلەر. كېلىنچەكنى ئەمرىگە ئالغۇچى يىگىتتۇر (يەھۇدا مۇشۇ يەردە مەسىھنى كۆرسىتىدۇ)؛ لېكىن يىگىتنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاشنى كۈتۈپ تۇرىدىغان يىگىتنىڭ قولدىشى ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ، قەلبىدە تولىمۇ خۇرسەن بولىدۇ. مېنىڭ بۇ خۇرسەنلىكىم ئەمدى تولۇپ تاشىدۇ. ئۇنىڭ گۈللەنمىكى، مېنىڭ ئاجىزلاشمىقىم مۇقەررەردۇر» («يۇھ.» 3:26-30).

مۇشۇ يەردە «بۇسۇپ چىقىقۇچى» ئۆز خىزمىتىنى ئادا قىلغان بولدى. خۇدانىڭ «پادا»سى كونا قۇربانلىق تۈزۈمىدىن بۇسۇپ چىقىپ، ئۆز پادىشاھى رەب ئەيسا مەسىھگە ئەگىشىشكە باشلىغان. ئۇلار بۇ يولدا مەسىھ ئەيسا ئۆزى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى ئۈچۈن قۇربانلىق بولۇپلا قالماي، بەلكى پۈتۈن دۇنيانىڭ گۇناھلىرى ئۈچۈن ئاخىرقى، مۇكەممەل ۋە تولۇق قۇربانلىق بولىدىغانلىقىنى تونۇپ يېتەلەيدۇ. بۇ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش بەلكىم مەسىھ ئەيسانىڭ مەلۇم بىر سىرلىق بايانىغا چۈشەندۈرۈش بولىدۇ: —

«تەۋرات قانۇنى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرى چۆمۈلدۈرگۈچى

يەھياغىچە سىلەرگە يېتەكچى بولۇپ كەلدى؛ شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ خۇش خەۋىرى جاكارلىنىپ كېلىۋاتىدۇ؛ پادىشاھلىققا كىرمەكچى بولغانلارنىڭ ھەربىرى شۇ پادىشاھلىققا بۆسۈپ كىرىۋېلىشى كېرەكتۇر» («لۇقا»، 16:16، «مات.» 11:11-15-ئايەتلەرنىمۇ كۆرۈڭ).

(3) ئۈچىنچى ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش ئاخىرقى زامانلاردا يۈز بېرىشى مۇقەررەر. مىكاھ ۋە باشقا پەيغەمبەرلەر باشقا يەرلەردە بېشارەت بەرگىنىدەك، ئاخىرقى زاماندا «مەسىھنىڭ رەقىبى» دەججالنىڭ «ئىبزىتقۇ يېتەكچىلىكى»دە، بارلىق ئەللەر يېرۇسالېمغا ھۇجۇم قىلىشقا يىغىلىدۇ. مىكاھنىڭ مۇشۇ 12-ئايەتتىكى «بوزراھ» (ھازىرقى ئىئوردانىيەنىڭ «پېترا» شەھىرى)نى تىلغا ئالغىنى، بەلكىم شۇ ۋاقىتتا خۇدانىڭ ئۆز «قالدىسى»نى قوغداش ئۈچۈن شۇ يەرگە يىغىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ («يەش.» 1:63، «ھاب.» 3:3-ئايەتلەر ۋە ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ). («بوزراھ» دېگەننىڭ مەنىسى: «قوي قوتىنى»).

خۇدا ئۆز «قالدىسى»نى شەخسەن مەسىھ ئارقىلىق قۇتقۇزىدۇ. ئۇ ئۇلارنى يېتەكلەپ غەلىبە بىلەن «بۆسۈپ چىقىپ» كېلىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن پۈتۈنلەي يېڭى بىر دەۋر باشلىنىدۇ.

ئامىن!